

**Nuorisrikollisuus Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien
artikkeleissa vuosina 2020–2023 rikollisuutta selittävien
teorioiden näkökulmasta**

Pro gradu -tutkielma
Sosiaalipoliitikka
Sosiaalitieteiden laitos
Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Turun yliopisto

Laatija:
Maiju Väisänen

13.2.2024
Turku

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Sosiaalipolitiikka

Tekijä: Maiju Väisänen

Otsikko: Nuorisorikollisuus Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien artikkeleissa vuosina 2020–2023 rikollisuutta selittävien teorioiden näkökulmasta

Ohjaaja: Professori Heikki Ervasti

Sivumäärä: 56 sivua

Päivämäärä: 13.2.2024

Tämä Pro Gradu -tutkielma tarkastelee rikollisuusteorioiden avulla sitä, millaisia tulkintoja nuorisorikollisuudesta ja sen syistä Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa esitettiin vuosina 2020–2023 julkaistuissa artikkeleissa. Nuorten tekemät vakavat väkivaltarikokset ja Ruotsin jengirikollisuuteen liittyvät ongelmat nostivat aiheen uudestaan julkiseen keskusteluun 2020-luvun alussa. Tiedotusvälineiden roolia eri ilmiöiden kehystämisessä ja käsitysten muovautumisessa on usein pidetty vaikutusvaltaisena ja tärkeänä. Tutkielman tavoitteena on kartoittaa millaista kuvaa nuorisorikollisuudesta media välittää lukijoilleen.

Tutkielma toteutettiin sisällön erittelynä, jossa yhdistettiin määrällistä ja laadullista lähestymistapaa. Aineistona käytettiin kahtakymmentä Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa julkaistua digiartikkelia, joissa pohditaan syitä nuorten rikoskäyttäytymiselle. Aineiston analysoinnissa hyödynnettiin klassisia rikollisuusteorioita eli paine-, oppimis-, kontrolli- ja leimautumisteorioita sekä biososiaalisia selitysmalleja.

Tulosten perusteella Helsingin Sanomat ja Ilta-Sanomat korostavat artikkeleissaan hieman toisistaan poikkeavia selityksiä. Helsingin Sanomissa nuorten rikoskäyttäytymistä selitetään kaikkein eniten heidän omilla verkostoillaan, kun taas Ilta-Sanomat näkee viranomaisten, koulun ja vanhempien heikentyneen kontrollin suurimpana syynä nuorisorikollisuuteen. Sen sijaan huono-osaisuutta pidetään tärkeänä selityksenä kummassakin lehdessä. Nuorisorikollisuus yhdistetään nuoruusiän sosiaalisiin riskeihin ja yhteiskunnalliseen epätasa-arvoisuuteen. Aineistoa pystyy tulkitsemaan useamman rikollisuusteorian kautta, mutta tulokset vahvistavat eniten oppimisteorian, sosiaalisen kontrollin teorian ja yleisen paineteorian mukaisia näkökulmia. Tulokset tukevat aiempia havaintoja vertaisryhmien merkityksestä nuorten rikoskäyttäytymisessä. Tutkielman mukaan media kannustaa kiinnittämään huomiota perhe- ja päihdepolitiikkaan, yhdenvertaisuuteen sekä nuorten sosiaalisiin suhteisiin.

Avainsanat: nuorisorikollisuus, sisällön erittely, rikosjournalismi, kriminologia, sosiaalipolitiikka, mediatutkimus

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
2	Nuorisorikollisuus ja sen kehitys Suomessa	10
3	Rikollisuutta selittäviä teorioita	15
3.1	Yksilö rikollisuusteorioissa	16
3.2	Yhteisöt rikollisuusteorioissa	19
3.3	Yhteiskunta rikollisuusteorioissa	22
3.4	Rikollisuusteorioiden erittelyä	27
4	Tutkimusasetelma, aineisto ja menetelmä	32
5	Tulokset	37
5.1	Instituutioiden toiminnan ja huono-osaisuuden limittyvät vaikutukset	39
5.2	Verkostojen, asenteiden ja statuskilpailun limittyvät vaikutukset	45
5.3	Yhteenveto tuloksista	50
6	Johtopäätökset ja pohdinta	54
	Lähteet	57
	Liitteet	67
	Liite 1. Helsingin Sanomat	67
	Liite 2. Ilta-Sanomat	68

1 Johdanto

Nuorisrikollisuutta on käsitelty paljon mediassa viime vuosien aikana. Keskustelun taustalla ovat olleet nuorten tekemät ryöstöt ja vakavat väkivaltarikokset, esimerkiksi joulukuussa 2020 Helsingissä Koskelassa tapahtunut henkirikos ja jengirikollisuuden uhkan nousu Ruotsin tilanteeseen peilaten. Lyhyen ajan sisällä tapahtuneet rikokset ja niiden uutisointi ovat herättäneet huolta nuorten hyvinvoinnista ja turvallisuudesta sekä yhteiskunnan turvaverkkojen toimivuudesta. Lehdistön välittämässä julkisessa keskustelussa on ollut osallisena erilaisia tahoja, kuten poliiseja, lastensuojeluviranomaisia, psykologeja, tutkijoita. Lisäksi keskusteluun on osallistettu myös nuoria, joista osa on entisiä nuorisrikollisia. Näin lehdistö tekee ymmärrettäväksi nuorisrikollisuutta ilmiönä 2020-luvun kontekstissa.

Nykyinen huomio nuorisrikollisuutta kohtaan ei kuitenkaan ole mikään uusi ilmiö, sillä se herättää keskustelua vuodesta toiseen ja etenkin nuorten tekemien rikosten määrä ja sen vaihtelu on usein huomion kohteena (Kivivuori 2006, 15). Nuorten rikoksiin suhtaudutaan monesti vakavammin kuin vastaaviin aikuisten rikoksiin, sillä sen myötä herää huoli yhteiskunnan moraalista järjestyksestä ja nuorten joutumisesta syrjäytymis- ja rikoskierteeseen (Honkatukia & Kivivuori 2006, 2). Rikollisuus on ollut yksi uutismedian pääaiheista vuosikymmenten ajan ja rikosuutisoinnin määrän kasvu on huomattu monissa länsimaissa (Näsi ym. 2021, 575). Rikosuutisoinnin yleistymisen myötä myös kriminologian kiinnostus mediaan on kasvanut entisestään. Kiinnostuksen kohteena on ollut esimerkiksi se, millaista kuvaa rikollisuudesta tuotetaan ja miten tiedotusvälineiden luoma kuva vaikuttaa mielipiteisiin ja rikollisuuden pelkoon (Kivivuori 2013, 243; Kivivuori ym. 2002, 8).

Monissa länsimaissa on kuitenkin havaittu, että rikollisuus on odotusten vastaisesti vähentynyt 1990-luvulta alkaen. Tätä rikollisuuden laskua kutsutaan tutkimuskirjallisuudessa *crime drop*-ilmiöksi (Baumer, Cundiff & Luo 2020, 2; Griffiths & Norris 2020, 25). Se pätee myös nuorisrikollisuuteen: Vuosien 2016 ja 2020 Nuorisrikollisuuskyselyiden tulokset kertovat, että rikoksia tekevien nuorten esiintyvyys on laskenut, joskin rikosmäärät ovat kehittyneet eri tahdissa rikosaktiivisten nuorten vuoksi (Kaakinen & Näsi 2021a, 14–15). Nuorisrikollisuuden laskun on ehdotettu olevan vahvasti yhteydessä nuorten alkoholinkäytön vähenemiseen ja ajankäytön muutoksiin, kuten tietokoneiden ja videopelien tarjoamaan viihteeseen kotioloissa, joka helpottaa nuorten valvontaa (Baumer, Cundiff & Luo 2020, 21). Samanaikaisesti on omaksuttu uusia, hyvinvointia korostavia toimintatapoja nuorten rikollisuuden ehkäisemiseksi (Griffiths & Norris 2020, 49). Tästä huolimatta *crime drop* -ilmiö

ei ole yleistettävissä koko väestöön. Nilsson, Estrada ja Bäckman (2016) ovat huomauttaneet, että Ruotsissa alimman sosioekonomisen luokan perheistä tulevien miesten rikokset ovat laskeneet hitaammin kuin muilla ryhmillä ja väkivaltarikoksissa ne ovat jopa kasvaneet. Syyksi he pohtivat muun muassa alueiden segregaatian ja kasvaneiden tuloerojen vaikutuksia elinolosuhteisiin ja turvallisuuteen.

Vaikka rikoksia tehdään yleisesti vähemmän, niistä uutisoidaan ja tiedotetaan enemmän. Useissa tutkimuksissa on havaittu yhteys rikosuutisten kulutuksen ja rikollisuuden pelon välillä. (Näsi ym. 2021, 591.) Rikosuutisoinnin kasvu on liitetty muun muassa riskiyhteiskuntaan (Kivivuori ym. 2002, 2–5), tuomioistuinten ja viranomaisten tiedottamisen tehostumiseen (Smolej 2011; Haara ym. 2017, 21) ja kilpailun kovenemiseen media-alalla, mutta siihen voi vaikuttaa myös uudenlaisten piirteiden ilmeneminen rikollisuudessa: esimerkiksi 1990-luvulla rikollisuuden yhteiskunnallinen huomioarvo lisääntyi organisoituneen ja kansainvälistyneen rikollisuuden myötä, joten se myös heijasti yhteiskunnan muuttumista (Kemppi & Kivivuori 2004, 22–23). Samankaltaiset prosessit voivat esiintyä myös viimeaikaisten nuorisorikollisuutta käsittelevän uutisoinnin taustalla.

Median rikosuutisointia on usein lähestytty myös moraalipaniikin käsitteen kautta. Ben-Yehuda ja Goode (1994, 156) ovat kiteyttäneet moraalipaniikin tilanteeksi, jossa median, lainvalvontaviranomaisten, poliitikkojen, ryhmien ja muun yleisön reaktio johonkin aiheeseen on ylimitoitettu sen tosiasialliseen uhkaan nähden. Heidän mukaansa moraalipaniikki määrittyy viiden kriteerin pohjalta, jotka ovat kohonnut *huoli* ja kasvanut *vihamielisyys* tiettyä ryhmää tai ilmiötä kohtaan, tarpeeksi laajalle levinnyt *yksimielisyys* uhan todellisuudesta, huolen *suhteettomuus* tilastotietoon nähden sekä moraalipaniikkien *lyhytaikaisuus* eli taipumus puhjeta ja laantua nopeasti. (Ben-Yehuda & Goode 1994, 156–158.)

Moraalipaniikki tarvitsee valmiiksi olemassa olevan huolen tai pelon voidakseen menestyä, mutta se muodostuu moraalipaniikiksi vasta kun organisoidut intressiryhmät tai muut aktiiviset toimijat tarkentavat sitä ja tuovat sen julkisuuteen. Lisäksi se tarvitsee jonkin laukaisevan tekijän ja välineen sen ilmaisuun. Prosessissa siis ruohonjuuritaso toimii polttoaineena, jonka organisoidut tahot jalostavat moraalipaniikin sisällöksi intressien vaikuttaessa ajoitukseen. (Ben-Yehuda & Goode 1994, 167.)

Kaikki moraalipaniikit eivät johda institutionaaliin muutoksiin, mutta osa saattaa jättää jälkensä esimerkiksi lainsäädäntöön tai synnyttää uusia kansalaisoikeusliikkeitä. Ben-Yehuda ja Goode kuitenkin huomauttavat, että myös näennäisesti seurauksettomat paniikit vahvistavat

moraalisia ja normatiivisia rajoja osoittamalla, millaista käytöstä pidetään tuomittavana ja mitä asiallisena. (Ben-Yehuda & Goode 1994, 168–169.)

Moraalipaniikin käsitettä on kuitenkin myös kritisoitu: esimerkiksi Kivivuori (2002, 11) toteaa sen psykiatrisoivan yhteiskunnallista ilmiötä, jolloin se ei edistä kriittistä keskustelua. Hän yhdistää sen 1960- ja 1970-lukujen mediakentän monipuolistumiseen ja yleisöjen sirpaloitumiseen, joka haastoi konservatiiviset tiedotusvälineet. Hänen mukaansa moraalisesta paniikista puhuminen ei tuo mitään lisää siihen havaintoon, että rikosten määrä ja tiedotusvälineiden huomio kehittyvät eri tavoin. Myös Haara ja kumppanit (2017, 94) kyseenalaistavat odotuksen, jonka mukaan median tulisi toimia yhteiskunnan rikostilanteen mittarina, mutta sen sijaan he peräänkuuluttavat sen tarkastelua, millä tavoin rikosuutisista raportoidaan. Julkisella keskustelulla ja median toiminnalla on merkitystä politiikan kannalta, koska poliittiset päätökset eivät synny tyhjiössä.

Median tehtävä on ottaa selvää uusista ilmiöistä, joten sillä on tärkeä rooli siinä, miten asiat esitetään julkisessa keskustelussa. Massamedia, julkinen keskustelu ja päätöksenteko myös linkittyvät toisiinsa, mikä on keskeistä pyrkiessä ymmärtämään poliittisten toimijoiden diskurssin rakentumista. (Hagelund 2020, 1–4.) Demokraattisissa yhteiskunnissa tiedotusvälineet ei pelkästään välitä tietoa ajankohtaisista aiheista, mutta pyrkivät myös aktivoimaan yleisöä osallistumaan yhteiskunnalliseen keskusteluun (McQuail 2009, 125–126) ja tekemään tietoon perustuvia päätöksiä esimerkiksi vaaleissa (Strömbäck 2005, 339). Toisaalta uutismediat voivat myös raportoida ilmiöistä tavoilla, jotka miellyttävät valtaa pitäviä intressiryhmiä (Olien, Donohue ja Tichenor 1995, 301–323) tai valita julkaistavaksi artikkeleita ja uutisia, jonka lehdistö arvelee kiinnostavan lukijoitaan (Glynn 2018, 334–335), jonka on myös Suomessa ehdotettu yleistyneen digitalisaation ja koventuneen kilpailun myötä (Reunanen & Kunelius 2021, 10; Wii 2006, 28–33).

Median vaikutusta poliittiseen agendaan on tutkittu paljon, mutta sen mekanismeja ei ole vielä täysin ymmärretty. Medianäkyvyyden on ehdotettu muuttuvan poliittiseksi huomioksi, mutta tuoreimpien tutkimustulosten perusteella se on riippuvainen useammasta tekijästä, esimerkiksi asian kehystäminen vaikuttaa siihen, ketkä osoittavat huomiota mediaa kohtaan ja miten poliittiset toimijat tarttuvat aiheeseen. (Van Aelst & Walgrave 2016, 1–16.) Rikollisuutta käsittelevien mediasisältöjen vastaanotto riippuu sisällön esittämisen tavan (Kivivuori ym. 2002, 16) lisäksi myös ihmisten sosiaalisesta, kulttuurisesta ja yhteiskunnallisesta taustasta. Esimerkiksi Haaran ja kumppaneiden (2017, 93) toteuttamassa fokusryhmätutkimuksessa

havaittiin, että ryhmät erosivat toisistaan siinä miten he arvioivat ja tulkitsivat maahanmuuttajien tekemien rikosten uutisointia.

Suomessa Helsingin Sanomat on laajalevikkisin sanomalehti sekä päättäjien yleisemmin seurattu uutismedia Yleisradion ohella (Reunanen & Kunelius 2021, 48). Päättäjien ja lehdistön suhde kulkee molempiin suuntiin, eli päättäjät voivat hyötyä Helsingin Sanomien palstatilasta edistääkseen poliittista uraansa ja ajamiaan asioita, mutta Helsingin Sanomilla on myös valtaa siihen, ketkä pääsevät ääneen ja mitä ilmiöitä nostetaan esille, millä voi olla vaikutus päättäjien huomion suuntaamiseen ja näkemysten muodostumiseen. Päättäjien haastatteluissa Helsingin Sanomia on luonnehdittu lehdeksi, jota lukemalla valmistaudutaan ajankohtaisiin keskustelunaiheisiin ja jonka kautta on mahdollista esittää ja lukea korkeatasoisia asiantuntijoiden puheenvuoroja (Kunelius ym. 2010, 266–268), mikä kertoo sen erityisestä asemasta suomalaisella media- ja politiikkakentällä.

Kuneliuksen ym. (2010) haastattelututkimuksessa tuli myös ilmi, että vaikka monet päättäjät osoittivat väheksyvänsä iltapäivälehtiä ja asemoivat itsensä vakavasti otettavan uutismedian käyttäjiksi, he siitä huolimatta seuraavat iltapäivälehtiä jokseenkin ahkerasti ja pitävät niitä merkityksellisinä. Iltapäivälehtien oletetaan kertovan kansan parissa vallitsevista puheenaieista ja edustavan heidän mielipidettään. Tutkimuksessa huomattiin, että vähättelevästä asenteesta huolimatta iltapäivälehdistöstä puhuttiin paljon ja voimakkaasti, eikä yleiskuva haastattelussa käsitellyistä poliittisista tapauksista vaikuttanut olevan muodostunut pelkästään vakavasti otettavien uutismedioiden, kuten Helsingin Sanomien ja Yleisradion uutisten perusteella. (Kunelius ym. 2010, 280–282.) Iltapäivälehtiä ei siis kannata ohittaa tarkastellessa median ja politiikan suhdetta.

Rikollisuuteen vaikuttavat poliittiset toimenpiteet ja näkemykset eivät kuitenkaan muodostu pelkän mediakirjoittelun perusteella. Kriminologisessa tutkimuskirjallisuudessa rikollista käyttäytymistä ja sen syitä on tutkittu erilaisten rikollisuusteorioiden kautta (Kivivuori 2013, 17–18). Ne ovat keskeisiä siksi, että ne vaikuttavat siihen, miten rikollisuutta yhteiskunnassa torjutaan (Kivivuori 2013, 34). Eri teorioita on lukuisia ja ne eroavat muun muassa siinä painottavatko ne enemmän yksilöllisiä tai yhteiskunnallisen tason selityksiä. Erilaiset rikollisuusteoriat, joista monet nykyteoriat kehittyvät 1920–1970-lukujen Yhdysvalloissa, kertovat myös ajasta, yhteiskunnallisista oloista ja niiden muovaamasta ihmis- ja maailmankuvasta, josta teoria sai alkunsa. (Lappi-Seppälä 2006, 10–43; Kivivuori 2013, 361.)

Tarkastelen Pro Gradu -tutkielmassani sitä, millaisia rikollisuusteorioiden ulottuvuuksia Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien nuorisirikollisuuden syitä käsittelevät artikkelit vuosina 2020–2023 ilmentävät. Tutkimuskysymykseni tavoite on tarkastella rikollisuusteorioiden avulla lehdistön välittämää nuorisirikollisuuskuvaa kartoittaakseni yhtä yhteiskunnallisen vaikuttamisen areenaa ja kontekstia, jossa näkemykset nuorista rikoksentekijöinä rakentuvat ja leviävät. Toteutan tutkielmani teorialähtöisenä sisällön erittelynä käyttämällä otantamenetelmänä harkinnanvaraista näytettä. Sisällön erittelyssä tarkasteltavana olevasta dokumentista kerätään tietoja ja tehdään havaintoja tieteellisiä menettelytapoja käyttäen (Pietilä 1976, 3). Aineistoa järjestellään ja käsitellään sen informaatioarvon lisäämiseksi, jolloin tutkittavasta ilmiöstä voidaan myös tehdä luotettavampia johtopäätöksiä (Tuomi & Sarajärvi 2013, 108). Hyödynnän rikollisuutta selittäviä teorioita myös lehdissä esiintyvien tulkintojen analysoinnissa.

Rikollisuusteorioita on useita, mutta tämän Pro Gradu -tutkielman teoreettinen viitekehys perustuu klassisiin rikollisuutta selittäviin teorioihin, jotka ovat paine-, oppimis-, kontrolli- ja leimautumisteoria. Paineteoriassa yksilön käytettävissä olevien keinojen ja yhteiskunnan vaurastumista korostavien arvojen välillä on ristiriita, joka saa turhautumisen purkautumaan rikollisuutena. Oppimisteoriassa keskeistä on rikollisuudelle myönteisten määritelmien ja tekotapojen oppiminen sekä käytöstä motivoivat palkinnot ja rangaistukset. Kontrolliteoria ehdottaa rikollisuuden syyksi heikkolaatuisia siteitä tärkeisiin instituutioihin, kuten perheeseen ja työelämään. Kontrolliteorian toinen muotoilu, itsekontrolliteoria, taas näkee rikosalttiuden liittyvän huonoon itsekontrolliin, joka vaikuttaa siihen millaisiin tilanteisiin yksilöt hakeutuvat. Leimautumisteoriassa yksilö sisäistää negatiivisen leiman ja alkaa käyttäytyä rooliodotusten mukaisesti, joka edelleen johtaa muiden torjuntaan ja siten vaikeuttaa lainkuuliaisuutta tukevien siteiden solmimista. (Esim. Kivivuori 2013, 352–354.) Taustalla kulkee biososiaalinen teoria, joka tarkentaa biologisten alttiuksien ja ympäristötekijöiden yhteyttä (Barnes & Boutwell 2012, 94).

Nuorisirikollisuus on ollut viime vuosina paljon esillä ja ilmiön piirteiden on raportoitu muuttuneen aikaisemmista vuosista: vaikka yhä harvempi nuori tekee rikoksia, pieni joukko nuorista tekee enemmän ja vakavampia rikoksia, minkä vuoksi rikosmäärät eivät kuitenkaan kokonaisuudessaan laske samassa suhteessa kuin rikostentekijöiden määrät. Nuorisirikollisuutta ehkäisevissä toiminnoissa onkin syytä kiinnittää huomiota etenkin tähän uuteen ominaispiirteeseen ja samaan aikaan tarkastella kehitykseen johtaneita syitä. Valitun lähestymistavan myötä on mahdollista tarkastella millaisia tavoitteita tiedotusvälineiden

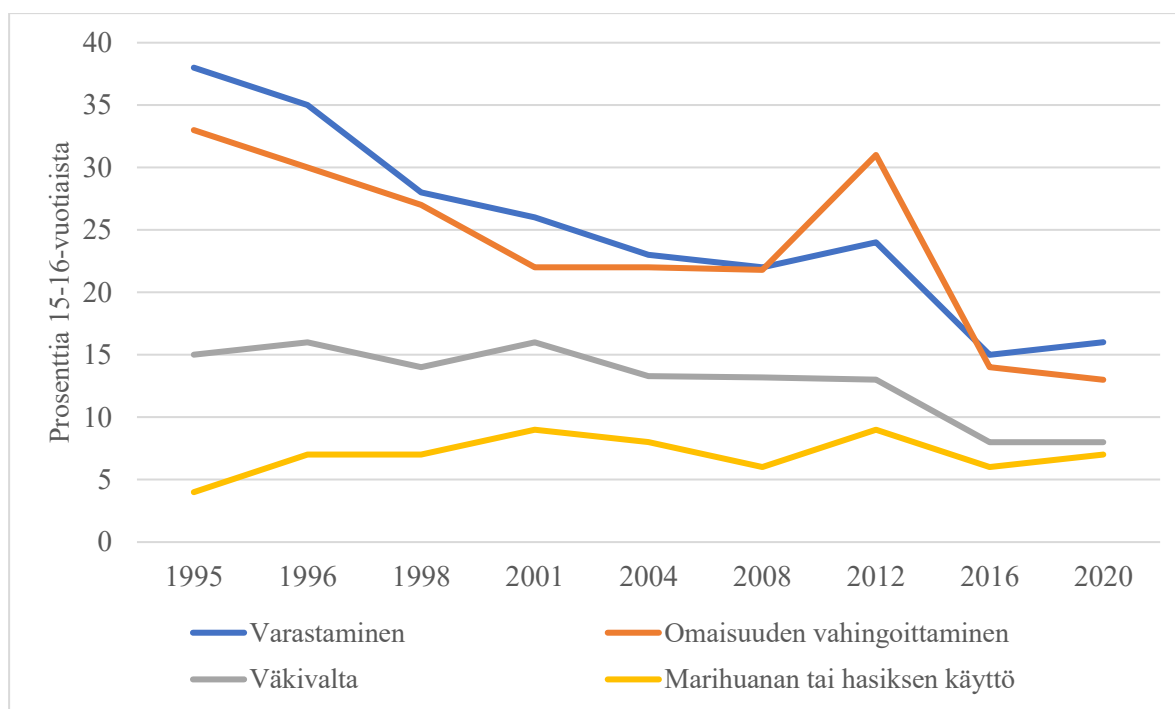
välittämä keskustelu asettaa sosiaalipolitiikalle. Tiedotusvälineiden välittämien käsitysten tutkiminen on tärkeää, koska kuten edellä todettiin, media käyttää valtaa kehystämällä ilmiöitä, asettamalla puheenaiheita ja valitsemalla haastateltavat tahot. Journalismitutkimuksen mukaan ihmisten käsitykset maailmasta ja sen tapahtumista ovat riippuvaisia tiedotusvälineistä saamistaan tiedoista (Malmberg 2020, 125) ja myös päättäjät ovat osa mediayleisöä: heille lehdet ovat merkityksellisiä raportoidessaan ajankohtaisista ilmiöistä, asiantuntijapuheenvuoroista ja kansan mielipiteistä (Kunelius ym. 2010, 266–282). Tiedotusvälineisiin on monesti viitattu termillä ”neljäs valtiomahti” niiden poliittisen vaikutusvallan ja demokratiaa puolustavan, vahtikoiraksi kutsutun roolinsa mukaisesti (Saati 2023; Stier 2015; Strömbäck 2005; Trappel & Tomaz 2021; Zaller 2003). Median roolin tutkiminen on tärkeää, koska sillä voi olla vaikutus ihmisten ja ryhmien arvoihin, ajatteluun ja käyttäytymiseen sekä laajemmin politiikkaa koskeviin muutostavoitteisiin.

Ensimmäisenä käsittelen nuorisorikollisuudessa tapahtuneita muutoksia muun muassa nuorisorikollisuuskyselyiden valossa. Tämän jälkeen siirryn rikollisuuden syitä käsitteleviin teorioihin yksilö-, yhteisö- ja yhteiskuntajaottelun mukaisesti. Teorian jälkeen käsittelen tarkemmin tutkimusasetelmaa ja aineistoa ja kerron tekemistäni valinnoista tutkimusmenetelmänä toimivaan sisällön erittelyyn liittyen. Tämän jälkeen alkaa varsinainen analyysiosio, jossa tarkastelen aineistosta esille nousevia havaintoja kokonaisuutena sekä Helsingin Sanomia ja Ilta-Sanomia vertaillen. Viimeisenä teen yhteenvedon tuloksista johtopäätökset-luvussa.

2 Nuorisoriikollisuus ja sen kehitys Suomessa

Käsitykset nuorisoriikollisuuden kehityksestä vaihtelevat osin sen mukaan, mitä ikäryhmää, rikoslajia tai muuta nuorten rikoskäyttäytymiseen liittyvää ilmiötä tarkastellaan (Danielsson 2022, 4). Helsingin yliopiston Kriminologian ja oikeuspoliittisen instituutin toteuttamat Nuorisoriikollisuuskyselyt mahdollistavat kuitenkin nuorten *kokonaisriikollisuuden* kehityksen pitkän aikavälin tarkastelun Suomessa. Ensimmäinen Nuorisoriikollisuuskysely toteutettiin vuonna 1995 ja tähän mennessä viimeisin kysely julkaistiin vuonna 2020. (Kaakinen & Näsi 2021b, 2). Nuorisoriikollisuuskyselyn vahvuus on siinä, että sen myötä nuorten tekemästä rikollisuudesta saa realistisemmän kuvan kuin viranomaisten aineistosta, sillä kaikki nuorten tekemät rikokset eivät tule poliisin tietoon vaan osa jää niin sanotuksi piilorikollisuudeksi (Kivivuori 2007, 17–33). Tutkimukseen osallistuvat ovat pääosin peruskoulun yhdeksäsluokkalaisia (Kaakinen & Näsi 2021b, 2), mikä on kokonaisriikollisuuden tutkimisessa luotettavinta, sillä rikosaktiivisimmat nuoret eivät välttämättä jatka toisen asteen opintoihin (Kivivuori ym. 2001, 22–26; Kivivuori 2003, 78–81).

Nuorisoriikollisuuskyselyissä kysytään muun muassa vahingonteosta, muista omaisuusriikoksista, väkivallasta ja päihteistä. (Kaakinen & Näsi 2021b, 7). Kuvio 1 havainnollistaa vuoden 2020 tutkimusta, jonka mukaan omaisuuteen kohdistuvien vahingontekojen, väkivallan ja varkauksien esiintyvyys, eli niihin syyllistyneiden nuorten määrä on laskenut selvästi kokonaisuudessaan vuodesta 1995 tarkastelujakson aikana. Kehityksessä on kuitenkin ollut sekä lasku- että nousukausia, esimerkiksi vahingonteot kääntyivät jälleen jyrkkään nousuun vuoteen 2012 tultaessa, mutta laskivat taas vuosina 2016 ja 2020. Väkivallan ja varkauksien kohdalla selkein laskukausi ajoittui vuoden 2012 jälkeen eikä niiden määrissä ole tämän jälkeen tapahtunut tilastollisesti merkittävää muutosta vuosina 2016–2020. Tekomuodoista ainoastaan kannabiksen käyttö on lisääntynyt 25 vuoden aikana, mutta käytön kasvu ei ole myöskään ole tilastollisesti merkitsevää enää vuosien 2016 ja 2020 välillä. Sen sijaan varkauksien *tekomäärässä* itsessään ei ole tapahtunut merkittävää muutosta koko tarkastelujakson aikana. (Kaakinen & Näsi 2021a, 12.)

Kuvio 1. Nuorten kokonaisrikollisuus 1995–2020

Lähde: Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti; Findikaattori

Kokonaisrikollisuuden osalta vuoden 2020 Nuorisori kollisuus kyselyn tulokset vahvistavat käsitystä niin kutsutusta crime drop -ilmiöstä, jolla kriminologian tutkimuskirjallisuudessa viitataan siihen havaintoon, että monet rikostyyppit ovat suhteellisen systemaattisesti vähentyneet viime vuosikymmenten aikana. Suurimmassa osassa kehittyneistä maista myös nuorisori kollisuuden kehitys on ollut laskemaan päin. (Kaakinen & Näsi 2021a, 5–6; Van der Laan ym. 2021). Kansainvälisesti havaittua rikollisuuden laskua kutsuttu jopa nykyajan tärkeimmäksi kriminologiseksi ilmiöksi (Farrell ym. 2014, 421). Osaltaan ilmiön takana on ehdotettu olevan erityisesti nuorten alkoholinkäytön sekä haitallisten, rikoksia tekevien kontaktien väheneminen: on esimerkiksi ehdotettu, että nuoret kohtaavat yhä vähemmän riskitekijöitä samalla kun he altistuvat enemmän rikollisuudelta suojaaville tekijöille (Kaakinen & Näsi 2021b, 8; Van der Laan ym. 2021; Roeder ym. 2015).

Vuoden 2016 Nuorisori kollisuus kyselyn pohjalta havaittiin, että nuorten asenteet rikollisuutta kohtaan ovat muuttuneet kielteisimmiksi ja rikostekoja tehdään aikaisempia vuosia harvemmin alkoholin vaikutuksen alaisena (Näsi 2016, 27–29). Meritokraattisessa yhteiskunnassa tutkinnot ovat lisänneet merkitystään ja on ehdotettu, että nuoret suhtautuvat koulunkäyntiin aikaisempaa vakavammin. Sen vuoksi on mahdollista, että yhä useammat nuoret näkevät rikoskäyttäytymisen riskinä tulevaisuudensuunnitelmilleen. (Svensson & Oberwittler 2021.) On mahdollista, että myös vanhempien kasvatustavat muuttuneet suojelevammiksi, jonka

myötä aikuisten suhtautuminen nuorten riskikäyttäytymiseen on aiempaa kielteisempää (Van der Laan ym 2021). Esimerkiksi Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa niiden nuorten määrä, jotka kertovat vanhempiansa tietävän missä he viettävät aikaa viikonloppuiltoina on kasvanut vuosien 1999 ja 2015 välillä (Raitasalo ym. 2021), ja matkapuhelimen ja sosiaalisen median nousu on voinut mahdollistaa lasten uudenlaisen teknologisen valvonnan (Svensson & Oberwittler 2021).

Olennaisten rikoslajien laskusuuntaista kehitystä on ylipäättään käsitelty paljon tutkimuskirjallisuudessa ja sen takana on tekijöitä, jotka vähentävät rikollisuuden houkutusta ja mahdollisuuksia rikosten toteuttamiseen, joista Kaakinen ja Näsi (2021a, 8) nostavat esille muun muassa kehittyneemmän rikosentorjunnan, yleisen turvallisuuden parantumisen ja lisääntyneen taloudellisen kilpailun (esim. Farrell ym., 2011 & 2015; Kivivuori ym. 2018). Muita nuorisoriikollisuuden tilastollisia muutoksia mahdollisesti selittäviä tekijöitä voivat olla esimerkiksi ilmoitusherkkyyden kasvu sekä koulun ja poliisin välisen yhteydenpidon lisääntyminen (Kivivuori 2007, 32; Kivivuori 2005, 63–68) Lisäksi rikostilastoihin saattavat vaikuttaa myös esimerkiksi monenlaiset muutokset nimeämiskäytännöissä ja ilmoittamisaltiudessa (Kivivuori 2007, 35) sekä lakimuutokset ja valvontateknologioiden lisääntyminen (Suonpää & Kaakinen 2021). Nämä seikat voivat osin selittää erityisesti rekisterilähteiden pitkän aikavälin muutoksia.

Nuorisoriikollisuuskyselyiden ja poliisin aineistojen välillä on kuitenkin joitain toisistaan poikkeavia havaintoja. Vaikka nuorten rikollisuus on myös poliisin tietojen mukaan kokonaisuudessaan vähentynyt, alaikäisten väkivaltarikollisuus on kasvanut voimakkaasti vuodesta 2011 vuoteen 2021 erityisesti alle 15-vuotiaiden ryhmässä (Danielsson 2022, 4–5). Lisäksi poliisin selvittämät ryöstöt ovat kasvaneet voimakkaasti tarkastelujaksolla 2006–2020 (Suonpää & Kaakinen 2021) ja perusmuotoiset pahoinpitelyt vuosina 2015–2021 (Danielsson 2022, 5). Nuorten tekemiä henkirikoksia tapahtuu ylipäättään vuosittain vähän, jonka vuoksi tilastollinen vaihtelu voi olla suurta (Suonpää & Kaakinen 2021). Vuosina 2020 ja 2021 nuorten tekemien henkirikosten tai niiden yritysten määrä kuitenkin kasvoi poikkeuksellisen voimakkaasti. Poliisin tietojen mukaan vuoden 2015 jälkeen nuorten väkivaltarikollisuuden kehitys näyttää eriytyneen ikäryhmittäin niin, että alle 15-vuotiaiden väkivaltarikokset ovat kasvaneet, kun taas sitä vanhemmilla kehitys on pysynyt laskusuuntaisena (Danielsson 2022, 6). Näiltä osin poliisin tiedot vastaavat Nuorisoriikollisuuskyselyn havaintoja, jonka mukaan lasku pysähtyi vuosien 2016–2020 välillä. On mahdollista, että vuoden 2020 jälkeen nuorten

rikoskäyttäytyminen on jälleen nousussa, mutta kyselytutkimusta aiheesta ei vielä ole. (Kaakinen 2022, 184.)

Erilaisia tuloksia selittää osin se, että vaikka nuoret yleisesti tekevät yhä vähemmän rikoksia, pieni joukko nuorista tekee aiempaa enemmän ja vakavampia rikoksia, joka selittää myös sitä miksi rikosten tekomäärät eivät laskeneet Nuorisoriikollisyyskyselyiden 1995–2020 tarkasteluvälillä, vaikka nuorten kokonaisrikollisuus on vähentynyt. Nuorten rikollisen käyttäytymisen yleinen esiintyvyys ja rikoksia tehneiden nuorten rikosmäärät kehittyvät siis eri tahdissa. Paljon ja aktiivisesti rikoksia tekevät nuoret ovatkin ryhmä, joiden auttamiseksi tarvitaan erityistä väliintuloa, joka on myös keskeistä sen kannalta, että rikosmäärien kehitykseen voidaan puuttua. Näin myös ehkäistään sitä, että nämä nuoret jatkavat rikollista elämäntyyliä aikuisenakin. Kaakinen ja Näsi (2021a, 15) huomauttavat, että kielteisillä seurauksilla ei mahdollisesti ole samanlaista pelotevaikutusta rikosaktiivisten nuorten joukossa. Lisäksi on mahdollista, että osa nuorista ei ole päässyt osalliseksi samanlaisesta suojaavien ja ehkäisevien tekijöiden kehityksestä kuten ikätoverinsa, mutta samaan aikaan niiden merkitys voi ylipäättään olla toistuvasti rikoksia tekeillä nuorilla vähäisempi. (Kaakinen & Näsi 2021a, 12–15.) Esimerkiksi Van der Laanin ym. (2021) huomasivat, että vaikka vakavia rikoksia tekevät nuoret altistuivat myös suojaaville tekijöille, heidän keskuudessaan rikollisen vertaisryhmän ja riskikäyttäytymisen yhteys samanaikaisesti vahvistui. Fernandez-Molinan ja Gutierrezin (2020, 327) mukaan Espanjassa nuorisoriikollisuus on laskenut eniten taloudellisesti hyvin toimeentulevien poikien ryhmässä, kun taas huono-osaiset, tytöt ja maahanmuuttajanuoret eivät ole osana laskevaa trendiä. Rikollisuuden lasku ei näin ollen välttämättä koske koko väestöä samalla tavalla.

Kansainvälisissä tarkasteluissa on havaittu eroja esimerkiksi siinä, milloin crime drop -ilmiön nähdään alkaneen, mitkä rikostyyppit ovat laskeneet ja mitkä tekijät selittävät rikollisuuden laskua kussakin maassa (Farrell ym. 2014; Fernandez-Molina & Gutierrez 2020, 326). Esimerkiksi Nuorisoriikollisuuskyselyn tuloksista poiketen monissa maissa myös kannabiksen käyttö on vähentynyt (Van der Laan 2021). Lisäksi selitykset, jotka pätevät Pohjois-Amerikassa ei välttämättä päde enää Euroopassa (Fernandez-Molina & Gutierrez 2020, 307), esimerkiksi Yhdysvalloissa hyvinvointiin ja rikosten ennaltaehkäisyyn on kohdistettu aiempaa enemmän huomiota (Knepper 2012), kun taas Euroopassa on korostettu turvallisuuteen kohdistettuja toimia vähentyneen rikollisuuden selittäjänä (Farrell ym. 2014).

Nuorella iällä ja rikoskäyttäytymisellä on havaittu kriminologiassa vahva yhteys (Kaakinen & Näsi 2021a, 6), joten osittain on kyse ikävaiheeseen liittyvästä vaiheesta, jota jossain määrin

aina esiintyy. Kuitenkin erilaisten lähteiden valossa nuorisrikollisuuden kehityksestä piirtyy samanaikaisesti sekä positiivinen että huolestuttava kuva. Tästä herääkin kysymys, millaiset kehityskaaret ja tapahtumat ovat johtaneet siihen, että pieni osa nuorista tekee paljon ja vakavia rikoksia, mistä syistä nämä nuoret näkevät rikollisuudessa enemmän mahdollisuuksia kuin riskejä, ja miksi kaikki nuoret eivät pääse osallisiksi positiivisesta kokonaiskehityksestä.

3 Rikollisuutta selittäviä teorioita

Rikollisuudesta ja sen selittämisestä ollaan kiinnostuneita, koska se aiheuttaa riskejä ja ongelmia koko yhteiskunnalle, mutta samalla rikoskäyttäytyminen on yksilötason ilmiö. Rikollisuusselitykset ovat näin ollen jaettavissa makro- ja mikrotason selityksiin. Makrotason teorit pohtivat esimerkiksi sitä, mikä selittää eroja rikollisuudessa eri maiden välillä ja eri aikakausina, kun taas mikroteorit tutkivat yksilöiden valikoitumista rikostekoihin esimerkiksi biologian tai psykiatrian näkökulmasta. (Lappi-Seppälä 2006, 10). Keskustelu on keskittynyt etenkin siihen, selittääkö rikollista käyttäytymistä paremmin ”luonto vai kasvatus”, eli geneettiset tekijät vai sosiaalinen ja kulttuurinen rakenne (Beaver et al. 2014, 9.) Nämä eivät kuitenkaan ole ainoita tapoja jäsenellä teoriasuuntauksia. Kaikki rikollisuusselitykset eivät käsittele samaa asiaa ja se, miten teoriaa luetaan voi vaikuttaa siihen, millaiseen kokonaisuuteen se sijoitetaan (Lappi-Seppälä 2006, 43–44). Rikollisuusselityksiä voi jäsenellä myös sen mukaan, miltä tieteenalalta ja havaintojen tasolta teoria ammentaa selityksensä: esimerkiksi biologisissa teorioissa näkökulma on muun muassa geneeissä, hormonien toiminnassa ja neurologiassa. Sosiaalipsykologiset suuntaukset ovat kiinnostuneita minuudesta, käyttäytymisestä ja kognitiosta ryhmäkontekstissa, kun taas sosiologiset teorit tarkastelevat laajempia yhteiskunnallisia rakenteita ja rikollisten sosiodemografisia tekijöitä. (Akers ja Sellers 2009, 4.)

Erilaisia rikollisuutta selittäviä teorioita on yli viisikymmentä (Lappi-Seppälä 2006, 43), minkä vuoksi ei ole järkevää tarkastella niitä kaikkia tässä Pro Gradu -tutkielmassa. Olen valinnut mukaan tämän hetken merkittävimmät teorit, joita on käytetty tutkimuskirjallisuudessa myös nuorisorikollisuuden selittämiseen. Nämä teorit ovat paineteoria, oppimisteoria, kontrolliteoria ja leimaantumisteoria. Paineteoria tarkastelee huonon sosiaalisen aseman aiheuttamaa turhautumista, kun taas oppimisteoria tutkii sitä, miten rikollisuudelle myönteisiä määritelmiä, selittelytapoja ja tekniikoita omaksutaan. Kontrolliteoria selittää lainkuuliaisuutta motivoivilla sosiaalisilla sidoksilla ja esittää, että rikoskäyttäytymiseen vaikuttaa yksilön huono itsekontrolli. Leimaamisteoriassa henkilö sisäistää negatiivisen leiman identiteetikseen ja alkaa käyttäytyä rooliodotusten mukaisesti.

Tässä tutkielmassa tarkastelen rikollisuusteorioita mikro-, meso- ja makrotasojen mukaisesti jaoteltuina. Karkeasti jaoteltuna itsekontrolliteoria ja biososiaaliset teorit korostavat yksilötason selityksiä, joita käsittelem ensimmäisenä, kun taas sosiaalisen kontrollin teoria ja oppimisteoria ovat kiinnostuneita sosiaalisesta ympäristöstä ja erilaisten ryhmien tai yhteisöjen

vaikutuksesta rikollisuuteen. Kolmantena vuorossa ovat paineteoria ja leimautumisteoria, jossa laajemmalle yhteiskunnalle annetaan suurempi painoarvo rikollisuuden selittämisessä. Rikollisuutta selittävät teoriat eivät kuitenkaan ole toisensa poissulkevia, vaan ne voivat täydentää ja olla yhteensopivia toistensa kanssa. Esimerkiksi yksilön mielen toiminnan huomioiminen tarkoittaa sosiaalisia ja yhteiskunnallisia selityksiä. (Kivivuori 2013, 354–356.) Teorioiden kategorisoinnista onkin tullut aiempaa vaikeampaa, koska ne etenevässä määrin omaksuvat ajatuksia useammista tieteenhaaroista ja siksi pakenevat yhden näkökulman asettamia tiukkoja raameja (Kivivuori 2013, 355). Tämän vuoksi luvun lopuksi erittelen teorioiden ja selitystasojen välisiä yhteyksiä ja eroavaisuuksia tarkemmin.

3.1 Yksilö rikollisuusteorioissa

Biososiaaliset rikollisuusselitykset ja itsekontrolliteoria korostavat yksilötason selitysmalleja rikollisuuden tutkimisessa. Biososiaaliset rikollisuusselitykset yhdistävät biologisia, neurologisia ja geneettisiä selitysmalleja sosiologiaan ja ympäristötekijöihin (Barnes & Boutwell 2012, 94) eli ne vastaavat siihen, miksi samanlainen ympäristö vaikuttaa eri tavalla eri ihmisiin (Wright & Boisvert 2009, 1234). Biososiaalisen kriminologian alla ilmenee useita teoriasuuntauksia, kuten käyttäytymisgenetiikka ja evoluutiopsykologiset teoriat. Biologisten rikollisuusselitysten tutkimuksessa hyödynnetään muun muassa kehontoimintojen, kuten sydämensykkeen ja hormonitasojen mittausta (Beaver et al. 2014, 2–3) sekä kaksostutkimuksia (Gibson & Costa 2014, 306).

Travis Hirschin ja Michael Gottfredsonin kehittämä itsekontrolliteoria taas pyrkii toimimaan eräänlaisena rikollisuuden yleisteorianana (Gottfredson & Hirschi 1990, 4; Laine 2014, 120). Itsekontrolliteoriassa keskeisenä selittäjänä on nimensä mukaisesti jo lapsuudessa kehittynyt heikko kontrolli eli rikoksiin syyllistyy teorian mukaan ihmistyyppit, jotka pyrkivät tyydyttämään tarpeensa välittömästi seurauksista välittämättä (Gottfredson & Hirschi 1990, 89). Gottfredson ja Hirschi (1990, 89–91) eivät kuitenkaan esitä, että ihmisen heikko itsekontrolli automaattisesti johtaa rikollisuuteen vaan lyhytjänteisyys ja riskinotto voi näkyä myös epävakaisuutena ihmissuhteissa, tapaturma-alttiutena ja uhkapelaamisena. Lisäksi sen nähdään vaikuttavan kielteisesti myöhempään koulumenestykseen, terveyteen ja työelämään (Huijismans ym. 2021, 4).

Biososiaalisten teorioiden tavoin itsekontrolliteoria on kiinnostunut siitä, miksi ihmiset käyttäytyvät eri tavalla vaikka tulisivat samanlaisista sosiaalisista lähtökohdista. Itsekontrolliteoria selittää tätä yksilön piirteellä, ominaisuudella tai yleisellä alttiudella, jolloin esimerkiksi päihteidenkäyttö selittyy itsekontrollin ongelmilla, kun taas kun taas perinteiset selitysmallit ehdottavat, että päihteiden vuoksi yksilö jatkaa rikoskäyttäytymistä. (Gottfredson & Hirschi 1990, 41–42, 90–94; Kivivuori 2013, 104–105). Biososiaaliset rikollisuusselitykset puolestaan ehdottavat, että perimä vaikuttaa siihen, kuinka todennäköisesti yksilö päätyy johonkin ympäristöön. Tutkimus (esim. Christakis & Fowler 2014; Beaver et al. 2009; Boisvert et al. 2013) esittää, että ihmisten genotyypit vaikuttavat ympäristön muotoutumiseen muun muassa yksilön tekemien aktiivisten valintojen kautta. Sosiaalinen ympäristö heijastaa siis osin ihmisten geneettisiä taipumuksia, joka voi lisätä riskiä ajautua konflikteihin tai hakeutua tilanteisiin, joissa opitaan rikollisuutta. (Fox 2017, 25; Kivivuori 2013, 122–124).

Kummassakin teoriassa otetaan huomioon myös kasvuympäristön vaikutus. Gottfredson ja Hirschi argumentoivat, että vanhemmat voivat vaikuttaa lapsen itsekontrollin kehitykseen puuttamalla ongelmiin ja opettamalla muiden huomioimista. Lisäksi vanhempien oma heikko itsekontrolli voi vaikuttaa negatiivisesti lapsen omaan kehitykseen, jolloin kyse on ylisukupolvisesta ketjusta. (Gottfredson & Hirschi 1990, 97–101; Laine 2014, 122). Gottfredson ja Hirschi (1990) ovat kuitenkin väittäneet, että yksilön itsekontrolli vakiintuu 8–10-ikävuoteen mennessä, jonka jälkeen vanhempien ja muiden sosiaalisten suhteiden vaikutus sen kehitykseen pysähtyy. Na ja Paternoster (2012) ovat kuitenkin kyseenalaistaneet tämän näkemyksen ja ehdottaneet, että sosiaaliset vaikutteet muovaavat itsekontrollia vielä lapsuuden jälkeenkin. Esimerkiksi kaverisuhteiden ja itsekontrollin välillä on nähty vastavuoroinen suhde. (Huijsmans ym. 2021, 4–16.)

Biososiaalisen teorian mukaan muutokset itsekontrollissa selittyvät paitsi ympäristötekijöillä, kuten asuinalueen tai kasvatustapojen muutoksella, myös geneilla, joiden on ehdotettu selittävän jopa 50 prosenttia varianssista. Vaikka geenit ovat muuttumattomia, joidenkin geenien vaikutus ja aktiivisuus voi muuttua elämänsä aikana. (Connolly & Beaver 2014; Beaver ym. 2013.) Biososiaalinen teoriasuuntaus on kiinnostunut siitä, miten hermostolliset ja fysiologiset prosessit ovat yhteydessä temperamenttiin, kognitiivisiin kykyihin ja käyttäytymisen kehitykseen. Tutkimusten mukaan esimerkiksi alhainen syntymäpaino, varhaislapsuudessa koettu aliravitsemus ja etenkin raskaudenaikainen päihteidenkäyttö voi häiritä aivojen kehitystä. Biologisten tekijöiden ja sosiaalisten prosessien yhteisvaikutus aiheuttaa sen, että toinen voi myötävaikuttaa rikollisen elämäntavan omaksumiseen tai

vastavuoroisesti suojaa siltä: esimerkiksi tasapainoiset kotiolot voivat ehkäistä rikosriskiä ennakoivia biologisia tekijöitä. (Stogner 2014, 211; Gibson & Costa 2014, 304–310; Kivivuori 2013, 112–117.)

Biososiaaliset rikollisuusteoriat ovat korostaneet ennaltaehkäiseviä ohjelmia rikosten torjunnassa. Raskaudenaikaisen tiedottamisen ja tuen lisäksi on tärkeää, että tuki jatkuu myös lapsen syntymän jälkeen esimerkiksi panostamalla varhaiskasvatukseen, neuvolatoimintaan ja vanhempien mielenterveyteen. (Wright & Boisvert 2009, 1237.) Silloin kun rikos on jo tapahtunut, kognitiivinen käyttäytymisterapia voi auttaa vähentämään rikosentekijän impulsiivisuutta ja reaktiivisuutta (Rafter et al. 2016, 276).

Gottfredson ja Hirschi ovat myös laajasti käsitelleet rikostorjuntaa itsekontrolliteorian valossa. Koska heidän mukaansa rikolliseksi valikoituu henkilöitä, jotka ajattelevat vähemmän tekojensa seurauksia, myöskään rangaistuksen uhalla ei ole heihin suurta vaikutusta. Sen sijaan he ehdottavat, että rikoksia yritetään vähentää vaikeuttamalla niiden tekoa esimerkiksi teknologian avulla ja että jo lieviin tekoihin puututaan matalalla kynnyksellä. Heikolla itsekontrollilla on myös yhteys päihteidenkäyttöön, jonka vuoksi päihdepolitiikka kuuluu osaksi kriminaalipoliittista keinovalikoimaa. Biososiaalisen teorian tavoin itsekontrolliteoria nostaa esille perheiden tukemisen tärkeyden, koska etenkin lapsuudessa ja nuoruudessa itsekontrolli on kehitettävissä (Gottfredson & Hirschi 1990, 269.)

Itsekontrolliteoriaa on kutsuttu rikollisuuden yleisteoriaksi, mutta tutkimuskirjallisuus ei tue Gottfredsonin ja Hirschin (1990) väitettä, että itsekontrolli yksin pystyisi pätevästi selittämään eroja yksilöiden välisessä alttiudessa syyllistyä rikollisuuteen (Archer & Flexon 2022; Huijsmans 2021; Na & Paternoster 2012). Esimerkiksi nuoruuden aikaisessa rikoskäyttäytymisessä periytyvät ominaisuudet selittävät keskimääräistä harvemmin rikosalttiutta. Sen sijaan nuorten rikollisuutta selittävät useammin ympäristötekijät. Nuoruudessa muiden mallin ja alkoholin käytön aloituksen myötä rikostekoihin syyllistyy myös sellaisia nuoria, joiden perinnölliset tekijät eivät muuten altistaisi rikollisuudelle. Tämän vuoksi rikoksia tekee murrosikäisenä suurempi osa ikäryhmästä kuin lapsena tai aikuisena. (Kivivuori 2013, 121).

3.2 Yhteisöt rikollisuusteorioissa

Siinä missä edellä käsitelty itsekontrolliteoria tarkastelee kontrollia rikollisen toiminnan selittäjänä yksilöllisten ominaispiirteiden kautta, Travis Hirschin aikaisemmin kehittämä sosiaalisen kontrollin teoria on kiinnostunut lain noudattamista tukevista sosiaalisista sidoksista, eli perheen, kavereiden, muiden ihmissuhteiden ja esimerkiksi koulun ja työpaikan kaltaisten instituutioiden käyttäytymistä ohjaavalla vaikutuksella eli lähikontrollilla. (Lappi-Seppälä 2006, 25–26.) Teoria olettaa, että pohjimmiltaan kaikki ihmiset kykenevät epäsosiaalisiin tekoihin, mutta kasvatus ja sosiaaliset sidokset vaimentavat luonnollisia motiiveja (Hirschi 1977, 329).

Hirschin (1977, 331–332) mukaan läheiset ihmissuhteet perheeseen ja muihin ihmisiin ovat keskeisimpiä sosiaalisen kontrollin selittäjiä. Jos arvostamme toisen mielipidettä, sillä on suurempi mahdollisuus vaikuttaa käytökseemme. Tutkimuksissa on esimerkiksi havaittu, että rikoksia tekevät todennäköisemmin ne nuoret, joilla on huonoin suhde vanhempiinsa. Hirschi esittää, että lapsen ja vanhemman välisen siteen heikkous vaikuttaa myös siihen, miten nuori suhtautuu muihin kontrollia käyttäviin instituutioihin, kuten kouluun ja poliisilaitokseen. Osittain instituutioiden teho perustuu siihen, että vanhemmille ilmoitetaan lapsen huonosta käytöksestä, jonka vuoksi rangaistuksen uhka pienenee. (Hirschi 1977, 333.)

Sitoutumista kouluun voi heikentää myös oppilaan huono koulumenestys. Koulutus investointina tulevaisuuteen on yksi koulutusjärjestelmän kontrollin muoto, joka voi menettää merkityksensä jos odotukset omasta asemasta ja työurasta ovat vaatimattomat. Tällöin myös opettajien auktoriteetti ja legitimitetti kielletään. Teorian mukaan tämä nostattaa todennäköisyyttä rikoskäyttäytymiseen siksi, että kiinnijäämisen hinta on pienempi. (Hirschi 1977, 333–336.) Ihmissuhteiden merkitys on murroksessa nuoruuden aikana, jolloin nuori alkaa hakea itsenäisyyttään ja viettää enemmän aikaa ystäviensä kanssa perheensä sijaan. Vanhemmat myös tunnustavat lapsensa itsenäistymispyrkimykset vähentämällä kontrollia ja valvontaa. Sitoutuminen sosiaalisiin siteisiin ja yhteiskunnan normatiivisiin konventioihin usein kasvaa jälleen nuoruuden lopussa, kun parisuhteet ja työelämä alkavat osittain syrjäyttää vertaissuhteiden merkitystä. (Huijsmans 2021, 3–4.)

Keskeistä on siis motivoitunut sitoutuminen laillisiin instituutioihin, joka määrittelee mitä normien rikkomisesta voi menettää. Muita sosiaalisen kontrollin muotoja ovat yhteiskunnan sääntöjä koskevat arvot ja uskomukset sekä laillisen ajankäytön tukeminen esimerkiksi harrastustoimintaa tarjoamalla. Sosiaalisen kontrollin teorian empiiristen testien tulokset

tukevat teorian väittämiä lähikontrollista etenkin vanhempien ja koulun osalta, mihin on keskeistä kiinnittää siis huomiota myös rikostorjunnassa. (Hirschi 1977, 331–337; Kivivuori 2013, 191; Lappi-Seppälä 2006, 25–26.) Myös epävirallista kontrollia ylläpitävien instituutioiden resurssit ja laatu on syytä huomioida. Tämä tarkoittaa muun muassa perheiden tukemista ja hyvän ja mielekkään työsuhteen rakentamista. Esimerkiksi matalapalkkaiset pätkätyöt voivat olla riski, etenkin jos henkilö ei ole koulussa ja siteet perheeseen ovat heikot tai katkenneet. (Kivivuori 2013, 219.) On siis tärkeää huolehtia sosiaalisen kontrollin kokonaisvaltaisuudesta.

Hirschi (1977, 329–330, 334) on huomauttanut, että pienituloisten perheet ovat useammin hajonneita ja asuvat naapurustossa, jossa saa vähemmän tukea kontrollin ylläpitämiseen. Asuinalueiden eriytyminen voi siis olla rikollisuuden kehityksen kannalta epäsuotuisaa, koska se voi vähentää sosiaalista kontrollia asuinympäristössä. Muutenkin on tärkeää ehkäistä yhteiskunnan eriarvoistumiskehitystä, sillä hyvinvoivat vanhemmat jaksavat paremmin huolehtia lapsistaan ja ylläpitää sosiaalista kontrollia perheessä. Sosiaalinen pääoma tulee tunnistaa rikoksettomuutta tukevana tekijänä (Kivivuori 2013, 220; Lappi-Seppälä 2006, 25–26.)

Arvot ja uskomukset ovat sosiaalisen kontrollin teorian lisäksi esillä oppimisteoriassa, joka lähestyy niitä hieman eri näkökulmasta. Oppimisteoriaa on usein pidetty sosiaalisen kontrollin teorian keskeisimpänä kilpailijana (Verrill 2008, 27–28). Oppimista rikollisuuden selittäjänä tarkasteleva suuntaus kehittyi 1930-luvulla kriminologi Edwin Sutherlandin differentiaalisen assosiaation teorian myötä. Se on suomennettu myös eriytyneeksi oppimiseksi tai eriyttäväksi oppimisaltistukseksi. Sen mukaan rikoskäyttäytymistä selittää yksilöllisten ominaisuuksien sijasta viiteryhmissä tapahtuva oppiminen, johon sisältyy rikollisten taitojen, motiivien, asenteiden ja perustelujen omaksuminen. Keskeistä on myös altistuksen toistuvuus ja se, kuka rikollisuudelle myönteisiä puheita esittää. Eriytyntä oppimista tapahtuu, kun henkilö oppii enemmän rikollisuudelle myönteisiä määritelmiä ja käytösmalleja, ja eristyy siihen kielteisesti suhtautuvilta sosiaalisilta normeilta. (Sutherland & Cressey 1955, 77–80; Laine 2014, 132–133; Kivivuori 2013, 223–224; Lappi-Seppälä 2006, 21).

Sutherlandin perintö jatkui behavioristisesta psykologiasta vaikutteita saaneesta sosiaalisen oppimisen teoriassa, jota on kehittänyt etenkin kriminologi Ronald Akers. Differentiaalisen assosiaation teoriasta omaksuttiin eriyttävän oppimisaltistuksen käsite, jossa rikoksille myönteisille määritelmille ja toimintatavoille altistutaan esimerkiksi perheessä ja ystäväpiirissä. Akers on kuitenkin huomauttanut, että altistumista voi tapahtua monenlaisissa

”oppimisympäristöissä”, esimerkiksi uskonnollisissa organisaatioissa tai internetin virtuaaliryhmissä. Rakenteelliset ulottuvuudet vaikuttavat sosiaaliseen oppimiseen muun muassa sen kautta, miten yksilöt sijoittuvat erilaisiin asemiin esimerkiksi iän, sukupuolen, etnisyyden, ammattiaseman ja näiden ominaisuuksien kokonaisuuden mukaan, ja miten he edelleen sijoittuvat eri tavoilla primaari-, sekundaari- ja vertaisryhmiin. Akers esittää, että ryhmien solidaarisuus, koheesio ja integraatio madaltavat rikollisuusastetta, kun taas sosiaalinen epäjärjestys voi aiheuttaa konflikteja, jotka puolestaan heikentävät konformisuutta. (Akers 1998, 334; Akers 2008, 79–80; Verrill 2008, 32–33; Hoffman 2003, 757–758.)

Sosiaalisen oppimisen teorian muut keskeiset ajatukset liittyvät muiden käytöksen tarkkailuun ja matkimiseen sekä differentiaaliseen vahvistamiseen eli käytöstä ohjaaviin rangaistuksiin, palkintoihin ja niiden ennakointiin. Lisäksi sosiaalisen oppimisen teoria huomioi yksilön omat määritelmät ja asenteet, jossa näkyy Gresham Sykesin ja David Matzan kehittämän, rikosten oikeuttamista tutkivan neutralisaation vaikutus. (Akers 2008, 80; Laine 2014, 134–135; Verrill 2008, 23). Sykes ja Matza esittävät, että monet rikolliset tuntevat häpeää ja syyllisyyttä ja saattavat jopa kunnioittaa lainkuuliaisia ihmisiä. He pyrkivät ottamaan huomioon sen, että rikolliset toimivat sosiaalisessa ympäristössä ja sisäistävät yhteiskunnallisia normeja. Neutralisaatioteoria käsittelee sitä, miten ihmiset pyrkivät mahdollistamaan ja oikeuttamaan rikoskäytöstään niin, ettei se merkittävästi vahingoita heidän minäkäsitystään. Sykes ja Matza jakoivat neutralisaatiotekniikat viiteen ryhmään, joita ovat vastuun kieltäminen, vahingon kieltäminen, uhrin kieltäminen, tuomitsijoiden tuomitseminen sekä korkeampiin periaatteisiin vetoaminen. Esimerkiksi vastuun kieltäminen saattaa ilmetä tilanteessa, jossa nuori selittää tekoaan huonon kaveripiirin vaikutuksella. (Sykes & Matza 1957, 664–667; Kivivuori 2013, 228–231.)

Oppimisteoriassa asenteet, uskomukset ja toimintatavat sisäistetään erilaisissa ryhmissä eriyttävän altistuksen tai käytöksen rangaistavuuden ja palkitsevuuden perusteella, kun taas sosiaalisen kontrollin teoriassa hyvät suhteet esimerkiksi perheeseen, työelämään ja lakia noudattaviin ystäviin motivoivat sitoutumaan lakeihin ja yhteiskunnan arvoihin. Kuitenkin myös sosiaalisen kontrollin teorian voi nähdä toteutuvan käyttäytymistä ohjaavien sanktioiden kautta, esimerkiksi laadukkaiden sosiaalisten siteiden katkeaminen ja siitä aiheutuvat kustannukset voi olla itsessään eräänlainen rangaistus, jota yleensä pyritään välttämään. Kummatkin teoriat tunnistavat asenteiden, arvojen ja käsitysten merkityksen rikollisuuteen siten, että sosiaalisen kontrollin teorian lainnoudattamista tukevien uskomusten käsite selittää lainkuulaisuutta ja oppimisteorian rikollisuudelle myönteiset määritelmät rikoskäyttäytymistä.

(Akers 2008, 82–84.) Oppimisteoria lähestyy sanktioita kuitenkin sosiaalisen kontrollin teoriaa laajemmin ottamalla huomioon myös esimerkiksi materian tai päihteiden aiheuttaman hyvinolontunteen rikoskäyttäytymisen vahvistajana (Akers & Sellers 2009, 90–93).

Oppimisteoriaa on haastettu yksilötason teorioiden, kuten itsekontrolliteorian näkökulmasta kyseenalaistamalla väite rikollisuuden vertaisryhmäoppimisesta. Tutkijat ovat esittäneet, että kyse on oikeastaan valikoitumisesta, jossa samanlaiset ihmiset hakeutuvat toistensa seuraan sekä tulevat muiden torjutuksi esimerkiksi luonteensa tai sosiaalisen taustansa vuoksi. Seura kuitenkin lisää heidän rikoskäyttäytymistensä entisestään. (ks. Kivivuori 2013, 256; 269; Verrill 2008, 21–22.) Lisäksi behavioristista käsitystä ihmisestä ”tyhjänä tauluna” on kritisoitu sen vuoksi, ettei se ota yksilöllisiä persoonallisia eroja huomioon, vaan pyrkii selittämään kaiken vahvistamisella (Laine 2013, 137). Kuitenkin kun useampia teorioita on testattu samanaikaisesti, sosiaalisen oppimisteorian selitykset ja käsitteet ovat yleensä saaneet eniten tukea tutkimuksissa (ks. lisää Verrill 2008, 1). Sosiaalisen oppimisteorian on huomattu limittyvän useamman eri teorian (esimerkiksi kontrolli-, paine- ja leimautumisteoria) kanssa, joka esimerkiksi Verrillin (2008, 29) mukaan kertoo siitä, että niiden käsitteet ja oletukset ovat oikeastaan erityistapauksia sosiaalisen oppimisteorian ajatuksista.

Oppimisteorian näkökulmasta rikosentorjunnassa keskeistä on kiinnittää huomiota tilanteisiin, jotka saattavat lisätä tai tukea rikollista oppimista. Esimerkiksi vankilassa on riski, että vanhemmat vangit opettavat nuoremmille uusia taitoja ja tietoja. Laitoskulttuuriin kuuluu myös oman vaarallisuuden liioittelu muille itsensä suojelemiseksi, joka voi vahvistaa oppimisprosessia. Rikoksia voi ehkäistä myös korjaamalla nuorten käsityksiä rikollisuuden yleisyydestä, huomioimalla sen missä ja keiden kanssa nuori viettää aikaa. Väkivaltaviihteen ja -uutisoinnin pitämistä kohtuullisissa rajoissa on myös ehdotettu sen vuoksi, että sillä voi olla vaikutus jo valmiiksi rikosalttiisiin ihmisiin. (Kivivuori 2013, 271–272.)

3.3 Yhteiskunta rikollisuusteorioissa

Köyhyyttä ja taloudellista epätasa-arvoisuutta on pidetty keskeisenä rikollisuuden selittäjänä kautta aikojen (Kivivuori 2013, 145) ja sosiologi Robert Mertonin klassinen, anomiateorianakin tunnettu paineteoria jatkaa tätä linjaa ehdottamalla, että rikollisuus on seuraus paineesta, joka syntyy varakkuutta ihannoivassa kulttuurissa, kun yksilö ei sosiaalisen rakenteen vuoksi kykenekään saavuttamaan yhteiskunnan asettamaa vaurastumisen tavoitetta yleisesti

hyväksytyillä keinoilla (Merton 1967, 136; Kivivuori 2013, 147.) Teoria kuvaa siis tavoitteiden ja keinojen ristiriidasta kasvavaa turhautumista, joka purkautuu rikoskäyttäytymisenä. Sen mukaan ihmiset yleensä pyrkivät sitoutumaan yhteiskunnan tavanomaisiin perusarvoihin, jotka liittyivät vaurauden ja materian tavoittelemiseen. (Merton 1967, 141; 157.) Jatkuva epäonnistuminen tavoiteltaessa yhteiskunnan saavuttamattomia arvoja aiheuttaa yksilölle henkisen konfliktin (Abrutyn 2019).

Rikollisuus ei kuitenkaan ole ainoa reaktio tavoitteiden ja keinojen välillä vallitsevaan ristiriitaan, vaan klassinen paineteoria esittää kaikkiaan viisi suhtautumistapaa ongelmaan. Yleisintä on hyväksyä tavoitteet ja lailliset keinot ja mukautua tilanteeseen. (Merton 1967, 140–141). Ihmiset voivat myös hylätä epärealistiset tavoitteet ja sopeutua laillisilla keinoilla saavutettuun asemaansa. Kolmas vaihtoehto on luopua sekä tavoitteista että keinoista, joka voi näkyä esimerkiksi vetäytymällä päihteidenkäytön pariin. Neljäs suhtautumistapa on kapina, jossa riitautetaan yhteiskunnan asettamat tavoitteet ja päämäärät, mutta asetetaan niiden tilalle omat vaihtoehdot. Rikollisuutta taas syntyy, kun hyväksytään vaurastumisen tavoite, mutta käytetään laittomia keinoja sen tavoitteluun. Myös aiemmin mainittu päihteisiin vetäytyvä voi teorian mukaan olla rikollinen. (Merton 1967, 141–157; 2013, 147–148; Lappi-Seppälä 2006, 23). Vaikka Mertonin teoriassa ympäristö tuottaa yksilöllisiä reaktioita (Featherstone & Deflem 2003, 479) teorian taustalla vaikuttaa olennaisesti käsitys yhteiskunnan arvoista perimmäisenä hajaannuksen aiheuttajina (Abrutyn 2019).

Myöhemmät tutkijat ovat jatkaneet Mertonin klassisen paineteorian kehittämistä. Paineteoria tuli tunnetuksi etenkin nuorisorikollisuuden selittämisessä: Sosiologi Albert Cohen selitti Yhdysvaltojen suurkaupunkien slummeihin keskittyvää nuorisorikollisuutta paineteorian inspiroimana sillä, että huono-osaiset lapset kielsivät keskiluokan arvomaailman ja muovailivat itselleen saavutettavammät päämäärät ja arvot rikollisissa alakulttuureissa muiden nuorten kanssa, koska heiltä puuttui riittävä pääoma pärjätä keskiluokkaisia standardeja vaativassa koulujärjestelmässä. Mertonin tavoin Cohen päätteli, että nuoret omaksuvat erilaisia tapoja vastata yhteiskunnan keskiluokkaiseen statuskilpailuun ja myös hänen teoriassaan turhautuminen johti rikoskäyttäytymiseen. (Cohen 1955, 121–137; Kivivuori 2013, 149–150; Lappi-Seppälä 2006, 24).

Vaikka klassinen paineteoria on kiinnostunut yhteiskunnan roolista rikollisuuden selittämisessä, myöhemmät paineteoreetikot ovat käsitelleet myös sitä, miten yksilölliset erot vaikuttavat kykyyn sietää turhautumista. Cohenin mukaan kouluympäristössä ei ollut olennaista pelkästään vaikeus sopeutua keskiluokkaisiin standardeihin, vaan myös se, että

huono-osaiset lapset joutuvat sietämään opettajien ja koulutovereiden negatiivista suhtautumista pitkiä aikoja. Rakenteellisen näkökulman ohella Cohen ymmärsi yksilöllisten ominaisuuksien vaikuttavan siihen, missä määrin nuori kykenee sopeutumaan tilanteeseen. (Cohen 1955, 123–128).

Sittemmin huomiota on saanut etenkin kriminologi Robert Agnewn kehittämä yleinen paineteoria, jossa näitä ajatuksia käsitellään enemmän. Agnewn malli eroaa klassisesta ajattelusta siten, että se huomioi paremmin myös yksilön omat kokemukset ja sosiaalisesta rakenteesta riippumattomat tilannetekijät. Yleinen paineteoria ei tyydy siis selittämään pelkästään alemman sosioekonomisen luokan rikoksia. Agnew uudisti käsitystä paineen syntymekanismeista huomioimalla myös temperamentin ja kognitiivisten kykyjen rajoitteet sekä negatiivisten, stressaavien elämäntilanteiden vaikutuksen. (Agnew & White 1992, 476–477; Kivivuori 2013, 152–153). Agnewn mukaan hänen teoriassaan keskeistä on nimenomaan vahva fokus siihen, miten negatiiviset ihmissuhteet muiden kanssa lisäävät riskiä rikoskäyttäytymiseen. Koska nuorten mahdollisuudet paeta huonoja ihmissuhteita perheessä, koulussa tai asuinympäristössä voivat olla rajalliset, tämä voi johtaa paineen purkautumiseen rikollisuutena. (Agnew & White 1992, 476–478).

Etenkin viha on keskeinen tunne yleisen paineteorian mekanismien ymmärtämiseksi, koska vihaisuus vaikuttaa siihen, miten yksilö havaitsee muiden loukkaukset ja huonon kohtelun sekä kasvattaa valmiutta toimia (Kondrat & Connolly 2023). Köyhissä yhteisöissä voi muodostua herkemmin vihan ja turhautumisen ilmapiiri, koska niiden asukkaat koostuvat todennäköisemmin kuormittuneista, ”paineiden alla” elävistä yksilöistä, jotka kärsivät muita heikommista mahdollisuuksista (Agnew 1999, 128–145; Hoffman 2003, 757). Agnewn paineteorian muotoilu on saanut tukea tutkimuksista, joiden mukaan sosiaalinen ulossulkeminen lisää aggressiivisuutta, ja joiden mukaan rikollisilla on enemmän kielteisiä elämäkokemuksia (Kivivuori 2013, 153–157; Cho & Calehan 2020, 39). On myös huomattu, että yleinen paineteoria on yhdistettävissä biososiaalisen kriminologian löydöksiin (Stogner 2014, 199), ja että joillain ihmisillä saattaa olla alttius vihamielisyyteen. Sen sijaan masennuksen ja ahdistuksen yhteys kriminogeenisiin selviytymiskeinoihin on epävarmempi. (Kondrat & Connolly 2023.)

Paineteoria ja sen jatkosovellutukset rohkaisevat yhteiskuntia kiinnittämään erityistä huomiota mahdollisuuksien tasa-arvon toteutumiseen esimerkiksi kasvattamalla heikompiensaisten laillisia mahdollisuuksia yhteiskunnan tavoitteiden saavuttamiseksi ja oman aseman parantamiseksi esimerkiksi tehostamalla koulutusta ja työnsaantimahdollisuuksia. (Lappi-

Seppälä 2006, 25–26). Käytännössä siis tulisi kiinnittää huomiota esimerkiksi tukiopetukseen ja sen saatavuuteen ja turhauttavien elämäntilanteiden ehkäisemiseen, joita voivat aiheuttaa muun muassa pätkätyöt. Tärkeä huomio on se, että köyhyyden vähentäminen rikoksia ehkäisevänä toimenpiteenä ei perustu pelkästään eriarvoisuudesta kumpuavaan turhautuneisuuteen, vaan myös siihen, että nuorten vanhemmat jaksavat paremmin. (Kivivuori 2013, 184–185).

Paineteorian tavoin leimautumisteoria on kiinnostunut yhteiskunnallisista määrittelyistä ja yksilöiden sisäisistä psykologisista prosesseista. Leimautumisteoria kasvatti suosiotaan 1960-luvun Yhdysvalloissa, kun kansalaisten luottamus viranomaisiin oli kriisiytynyt muun muassa Vietnamin sodan ja kansalaisyhteiskunnan esille nostamien epäkohtien vuoksi. Se nostaa tarkasteltavaksi nimensä mukaisesti negatiivisen leiman, joka yksilölle tai yhteisölle on muiden toimesta annettu. (Laine 2014, 127, Lappi-Seppälä 2006, 31.) Teoreettisen suuntauksen taustalla vaikuttaa sosiaalinen konstruktionismi ja symbolinen interaktionismi, joka pitää ihmisten välistä vuorovaikutusta merkitysten rakentajana, jolloin yksilöt muodostavat käsitystä omasta identiteetistään muiden katseen kautta. (Laine 2014, 127; Lappi-Seppälä 2006, 29; Kivivuori 2013, 277.)

Kontrolliteoriasta poiketen leimautumisteorian pääajatus muodostuu siitä, että sosiaaliset ryhmät tuottavat rikollista käyttäytymistä määrittelyllään (Lemert 1972, 16). Esimerkiksi huumausaine voi saada erilaisen merkityksen riippuen siitä käytetäänkö sitä lääkärin määräyksestä vai ei (Laine 2014, 128). Näin sosiaalisen konstruktionismin periaatteiden mukaisesti rikollisuudenkin esitetään muodostuvan yhteiskunnan määrittelyn perusteella, vaikkakin käsitykset konstruktionismin asteesta vaihtelevat (Lappi-Seppälä 2006, 30). Yhteiskunnan valtasuhteet vaikuttavat sosiaalisen reaktion muotoutumiseen, koska sääntöjen asettajilla ja valvojilla on mahdollisuus määrittää mitä pidetään poikkeavana. Leimautumisteoria on liitetty ryhmäkonfliktiteorioihin, koska sen nähdään kuvaavaan yhteiskuntien eri ryhmien arvoja ja intressejä koskevia ristiriitoja. (Murray 2017, 22–23.) Leimautumisteoria huomioi myös sen, että leimaaminen voi olla selektiivistä, joka esimerkiksi Howard Beckerin (1963, 9) mukaan voi ilmetä siten, että etnisiin vähemmistöihin ja alempaan yhteiskuntaluokkaan kuuluviin henkilöihin kohdistetaan enemmän valvontaa. Sosiaalisten reaktioiden myötä yksilö alkaa myös itse nähdä itsensä leiman mukaan ja käyttäytyä siihen liittyvien rooliodotusten mukaisesti, mikä entisestään lisää rikollista käyttäytymistä. (Lemert 1972, 46–63; Laine 2014, 129). Toinen rikoskäyttäytymisen jatkumista selittävä tekijä on se,

että leimattu henkilö kohtaa enemmän torjuntaa esimerkiksi työnhaussa, mikä voi ajaa takaisin rikollisuuden pariin (Kivivuori 2013, 278–279).

Keskeinen leimautumisteorian kehittäjä on ollut sosiologi Edwin Lemert. Olennaista Lemertin ajattelussa oli jako primaariin ja sekundaariin poikkeavuuteen, joista leimautumisteoria käsittelee jälkimmäistä. Ensimmäisessä, primaarissa rikosteossa käytöstä ei ole vielä merkityksellistetty poikkeavuudeksi eikä siitä koidu seurauksia kaikille: näin Lemert otti huomioon sen, ettei kaikki rikollisuus voi johtua ainoastaan leimautumisesta. Vasta vastauksena käytöksen nostattamaan sosiaaliseen reaktioon ja stigmaan syntyy sekundaarinen poikkeavuus: henkilö omaksuu leiman identiteetikseen, jatkaa rikostoimintaa ja päätyy rikolliselle uralle. Täten leimautumisteoria selittää ennen kaikkea uusintarikollisuutta. (Lemert 1972, 62–63; Kivivuori 2013, 278–279; Lappi-Seppälä 2006, 31.)

Leimautumisteoria on saanut tukea tutkimuksista, jotka tarkastelevat ihmisten muistia ja tiedonkäsittelyä sekä evoluutiopsykologiaa, jonka mukaan ihmisen on ollut hyödyllisempää varautua vaaroihin kuin olettaa vaarallinen yksilö harmittomaksi (Kivivuori 2013, 287). Sen sijaan etenkin radikaaleimmat sosiaalista konstruktiota korostavat leimautumisteoriat ovat saaneet osakseen kritiikkiä muun muassa siksi, että sen on nähty esittävän sosiaalisen kontrollin mielivaltaisena ja jättävän huomiotta sellaiset rikollisuudet muodot, joita pidetään vääränä kulttuurista toiseen (Lemert 1972, 17; Lemert 1981, 289). Radikaaleilla leimautumisteorioilla voi kuitenkin pystyä selittämään sellaisia lievempiä poikkeavina pidettyjä tekoja, joista ei vallitse samanlaista yksimielisyyttä, kuten kannabiksen käyttö. (Kivivuori 2013, 285). Universaaleista arvoista huolimatta myös eri ajanjaksoina ja kulttuureissa on painotettu rikoksia eri tavoin (Lemert 1981, 293).

Leimautumisteoria on etsinyt kriminaalipoliittisia ratkaisuja muun muassa ajamalla dekriminialisointia joidenkin rikosten kohdalla ja siirtämällä osan vastuuta rikoslain alaisuudesta sosiaaliviranomaisille. Deinstitutionalisointia eli laitoseräistysten vähentämistä perustellaan rikoskierteen katkaisemisella, koska tutkimuksissa on havaittu, että sosiaalisia siteitä heikentävät rangaistukset todennäköisemmin johtavat uusintarikollisuuteen. (Lappi-Seppälä 2006, 32; Kivivuori 2013, 307.) Restoratiivinen oikeusajattelu sopii leimautumisteorian periaatteisiin: muun muassa rikoksia tekevien nuorten kohdalla on kokeiltu kriminologi John Braithwaiten käsitteellistämää uudelleenintegroitua, jossa ajatuksena on pidättäytyä rikoksentekijän alentamisesta ja ulossulkemisesta, vaikka teko tuomitaan. Uudelleenintegroitua edustavat esimerkiksi yhdyskunta- tai perhekonferenssit, mutta Suomessa restoratiivista oikeusajattelua on perinteisemmin toteutettu rikosasioiden sovittelun

muodossa. (Braithwaite 1989, 54; Laine 2014, 132, 403–407; Pelikan & Trenchzek 2006, 63–90.)

Siinä missä aiemmin käsitellyt rikollisuusteoriat lähestyvät rikollisuutta joko yksilöllisten ominaisuuksien tai perheen, viiteryhmien, koulun ja muiden pienempien yhteisöjen vaikutuksen kautta, paineteoriaa ja leimautumisteoria korostavat muita teorioita enemmän yhteiskunnan roolia rikollisuuden muotoutumisessa ja määrittelyssä. Paineteoriassa rikollisuus on seurausta epätasa-arvoisen yhteiskuntarakenteen aiheuttamasta turhautumisesta, kun taas leimautumisteoriassa yhteiskunta tuottaa rikollisuutta omilla määrityksillään. Yhteiskunnallisesta pohjavireestään huolimatta teoriat huomioivat myös yksilöiden sisäiset psykologiset prosessit. Vaikka yhteiskunta määrittää rikolliset teot, leimautumisteoriassa yksilö sisäistää muiden langettaman leiman ja alkaa käyttäytyä sen mukaisesti. Myös klassinen paineteoria tunnistaa yksilöllisiä eroja siinä, miten yhteiskunnan eriarvoisuuteen suhtaudutaan ja yleinen paineteoria tarkentaa kuvaa selittämällä erot temperamentin ja kognitiivisten kykyjen kautta.

3.4 Rikollisuusteorioiden erittelyä

Aiemmin ajateltiin, että jotkin teoriat ovat keskenään täysin yhteensopimattomia, minkä vuoksi rikollisuusteorioiden alalla pyrittiin pitkään todentamaan kilpaileva teoria vääräksi. Teorioiden välistä kilpailua on kuitenkin kritisoitu siitä, ettei teorioiden oletukset välttämättä ole vastakkaisia toisilleen, minkä lisäksi rikollisuuden syy-seurausprosessit voivat olla monimutkaisempia kuin kriminologiset selitysmallit tarjoavat. Teorioiden integraatio on vaihtoehtoinen lähestymistapa teoriakilpailulle, ja tämä voi parantaa teorioiden selitysvoimaa. (Verrill 2008, 27–28.) Tutkijat ovatkin etenevässä määrin kiinnostuneet teorioiden integraatiosta, ja rikollisuuden syiden tutkiminen on muuttunut aiempaa poikkitieteellisemmäksi. Nykyään tutkijat huomioivat miten yksilölliset tekijät vaikuttavat sosiaalista ympäristöä tai yhteiskunnallisia rakenteita korostavien teorioiden taustalla, tai miten ympäristö voi vaikuttaa yksilöllisten alttiuksien ilmenemiseen. (Kivivuori 2013, 355; Hoffman 2003, 745.) Taulukko 1 havainnollistaa edellä käsitellyjä rikollisuusteorioita, niiden ulottuvuuksia ja tarkastelutasoja yksilöä, yhteisöjä ja yhteiskuntaa korostavien näkökulmien mukaisesti. Tässä alaluvussa keskityn siihen, miten teoriat ja niiden selitystasot voivat olla vuorovaikutuksessa keskenään.

Taulukko 1. Rikollisuusteoriat, niiden ulottuvuudet ja selityksen taso

Teoria	Ulottuvuudet	Taso
Biososiaaliset teoriat	Geenit, neurologia, evoluutiobiologia, kognitiiviset kyvyt	Yksilö
Itsekontrolliteoria	Itsesäätelyn heikkous, impulsiivisuus, riskinotto, välittömät mielihyvät	Yksilö
Sosiaalisen kontrollin teoria	Koulumenestys, hyvät suhteet vanhempiin, opettajiin ja lainkuuliaisiin ystäviin, sitoutuminen työelämään, harrastukset	Yhteisö
Oppimisteoria	Rikollisuudelle myönteiset määritelmät ja viiteryhmät, käytöstä ohjaavat palkinnot ja rangaistukset	Yhteisö
Paineteoria	Turhautuminen, yhteiskunnan ihanteiden saavuttamattomuus, negatiiviset ihmissuhteet, stressi	Yhteiskunta
Leimautumisteoria	Yhteiskunnan määritelmät, rooli-dotukset, negatiivisen leiman omaksuminen minäkuvaksi, sosiaaliset reaktiot	Yhteiskunta

Miten yksilötaso vaikuttaa yhteisöjen tai yhteiskunnan roolia tarkastelevien teorioiden taustalla? Yksilöllistä ominaisuutta, itsekontrollia, rikollisuuden selittäjäksi ehdottaneet Gottfredson ja Hirschi (1990, 70–77; 2006, 116) ovat kritisoineet oppimisteoriaa sosialisoinnin ylikorostamisesta ja yksilöllisen variaation sivuuttamisesta ja pitäneet sitä yhteensopimattomana itsekontrolliteorian kanssa. Sosiaalisen oppimisteorian kehittäjä Akers (2008, 78) on kuitenkin vastannut Gottfredsonin ja Hirschin kritiikkiin ja osoittanut, että sosiaalisessa oppimisteoriassa ja itsekontrolliteoriassa on erojen lisäksi yhtäläisyyksiä. Gottfredson ja Hirschi jossain määrin tunnustavat seurausten merkityksen rikoskäyttäytymisen selittämisessä ja korostavat perheen ja kasvuympäristön merkitystä itsekontrollin kehityksessä, joka Akersin (2008, 84) mukaan sopii oppimisteorian ajatuksiin siitä, että perhe on keskeinen ryhmä, jossa eriyttävää oppimista tapahtuu. Akersin (2017, 130) mukaan lapsuusiässä

tapahtuva sosialisatio on sosiaalisen oppimisen prosessi ja itsekontrolliksi kutsutut käyttäytymisen ja kognition mallit ovat sen tulosta (Archer & Flexon 2022, 988). Perhe vaikuttaa yksilön itsekontrollin kehitykseen juuri välittämällä arvoja, asenteita ja toimintatapoja sekä palkitsemalla tai rankaisemalla käytöksestä, mutta teoriat painottavat eri asioita rikollisuuden selittämisessä.

Sama pätee myös Hirschin aikaisempaan sosiaalisen kontrollin teoriaan, jonka voi nähdä toteutuvan käyttäytymistä ohjaavien sanktioiden kautta, ja jossa lainnoudattamista tukevien uskomusten käsite on lähellä rikollisuudelle myönteisten määritelmien ideaa. (Akers 2008, 82–84.) Siinä missä sosiaalisen kontrollin teoria ja oppimisteoria tunnistavat yleisiä rikollisuudelle altistavia tai siltä suojaavia tekijöitä, yksilötason teoriat kuten itsekontrolliteoria ja biososiaaliset selitysmallit voivat puolestaan tarkentaa niiden toimintamekanismeja (Hoffman 2003, 779). Sosiaalisen oppimisen ja itsekontrollin välinen yhteys ilmenee Archerin ja Flexonin (2022) mukaan esimerkiksi nuorten ”strukturoidomassa” vapaa-ajanvietossa eli päämäärättömässä ja valvomattomassa toiminnassa, jonka aikana nuorten on todettu eniten syyllistyvän rikoskäyttäytymiseen. Yksilöt, joilla on matala itsekontrolli ovat kiinnostuneempia rikollisuudesta kuin muut, mutta strukturoimattomassa ajanvietossa nuori altistuu todennäköisemmin ympäristölle, jossa häntä rohkaistaan ja palkitaan rikoskäyttäytymisestä. Rikollisen käyttäytymisen matkiminen voi parantaa nuoren asemaa tämän omassa ystäväpiirissä. Koska strukturoimattomassa ajankäytössä ei ole läsnä auktoriteettihahmoja, myös määritelmät ovat suopeampia rikollisuudelle. (Archer & Flexon 2022, 998–999.)

Vaikka Gottfredsonin ja Hirschin on alun perin nähty kehittäneen itsekontrolliteoriaa erillään sosiaalisen kontrollin teoriasta, on esitetty että kasvu ympäristön korostaminen itsekontrollin kehityksessä sopii hyvin myös sosiaalisen kontrollin teorian ajatukseen siitä, että vanhemman ja lapsen välisten siteiden laatu vaikuttaa lain noudattamiseen (Owens-Sabir 2007, 105–115). Biososiaalinen näkökulma puolestaan ehdottaa, että yksilön geneettiset taipumukset voivat vaikuttaa siihen, miten oppimisteorian korostamat palkinnot ja rangaistukset koetaan. Oppiminen on sekä sosiaalinen tapahtuma että biokemiallinen prosessi, joka sisältää havaintoja, tulkintoja ja vahvistusta. Biologia ja geenit selittävät siis osittain sitä, miksi ihmisten oppimisessa on eroja. (Fox 2017, 25–28.)

Niin ikään Robert Agnew on omaksunut yleiseen paineteoriaansa myös yksilötason näkökulmia huomioimalla sen, että paine purkautuu rikollisuutena todennäköisimmin silloin kun kognitiiviset tekijät, kuten yksilön itsehillintä, ongelmanratkaisutaidot ja selviytymiskeinot ovat heikkoja (Agnew & White 1992, 476–477). Huomioimalla yksilöllisen variaation Agnew

tarkensi Robert Mertonin klassisessa paineteoriassa esittelemiä erilaisia suhtautumistapoja yksilöiden välillä, joiden muotoutumista Merton ei kuitenkaan käsitellyt enempää (Akers & Sellers 2009, 183–184). Myös biososiaalisen tutkimuksen ja yleisen paineteorian suhdetta käsitellyt John Stogner on pohtinut, että rikoskäyttäytyminen ei välttämättä ole yhteydessä stressiin siksi, että se olisi keino lieventää paineita, vaan se saattaa liittyä pikemminkin pitkäaikaisvaikutuksiin, joita aivoihin stressin myötä kohdistuu. Keskeistä on siis jälleen geenien ja ympäristön yhteisvaikutus. (Stogner 2014, 199–211.) Agnew ja White (1992, 495) ovat myös esittäneet, että yleinen paineteoria tarkoittaa oppimisteorian toimintamekanismia havaintojen ja tulkintojen osalta. Heidän mukaansa kokemuksella ja tulkinnalla on merkitystä rangaistusten käyttäytymistä ohjaavan kontrollin kannalta, sillä heidän mukaansa se perustuu siihen pidetäänkö sanktiota oikeutettuna vai ei. Vääryydeksi koettu rangaistus tai muu negatiivinen tapahtuma voi johtaa turhautumisen kautta rikoskäyttäytymiseen. (Agnew & White 1992, 495). Näkemyksen voi tulkita heijastavan myös edellä käsiteltyjä biososiaalisia taustatekijöitä. Yksilöllisiä ominaisuuksia tai alttiuksia korostavat teoriat voivat näin tarkoittaa sitä, miten sosiaalisten sidosten, oppimisen tai turhautumisen rikollisuuteen vaikuttavat mekanismit toimivat tai ovat yhteydessä toisiinsa.

Kuitenkin myös laajemmat yhteiskunnalliset ilmiöt, päätökset ja toimintatavat voivat vaikuttaa siihen, miten yksilölliset variaatiot rikosalttiudessa nousevat esille. Esimerkiksi leimautumisteorian piirissä on nähty, että rikosmerkintä saattaa vaikeuttaa työnhakua, jolloin rikoksentehtyjä saattaa kokea normatiivisten mahdollisuuksiensa kaventuneen ja sortua uudestaan rikoksiin. Rikoskäyttäytymisen jatkuminen ei silloin heijasta niinkään yksilön muuttumattomia taipumuksia, kuten itsekontrollia, vaan sosiaalisen reaktion pysyvyyttä (Sampson & Laub 1997), joka alkaa muuttaa yksilön minäkuvaa. (Huijsmans 2021, 16–17; Kivivuori 2013, 303.)

Edwin Lemertin (1972) mukaan leimautumisteoriassa keskeisin sosiaalinen reaktio tulee legitimoiduilta kontrolloilta käyttäviltä instituutioilta kuten rikosoikeusjärjestelmästä tai terveydenhuollosta, eli sosiaalisessa kontrollissa nähdään myös mahdollisuus stigmatisoida ja halventaa rikollista tai muuten poikkeavaa henkilöä (Murray 2017, 20–21) ja näin tuottaa uusintarikollisuutta. Näkökulma rohkaisee kiinnittämään huomiota siihen, miten yhteiskunta tukee yksilöitä, jotka pyrkivät irtautumaan rikollisuudesta, koska leimautumisessa on kyse vuorovaikutuksesta yksilön ja yhteiskunnan välillä (Murray 2017, 21). Leimautumisteorialla on päällekkäisyyksiä paine- ja kontrolliteoreettisiin ajatuksiin (Kivivuori 2013, 303), koska

esimerkiksi negatiivisten ihmissuhteiden tai elämäntapahtumien aiheuttama kuormitus voi osin selittää sitä miten stigma muodostuu osaksi identiteettiä.

Paineteoreetikoista Richard Rosenfeld ja Steven F. Messner (2008, 92) ovat haastaneet yksilötasoa edustavan itsekontrolliteorian väittämiä. Akersin (2008) tavoin he korostavat kontrollin käsitteen ja perheen merkityksen yhdistävän teorioita, mutta he kritisoivat sitä, miten Gottfredson ja Hirschi perheen roolia lukuun ottamatta aliarvioivat muita heikon itsekontrolliin vaikuttavia kulttuurisia tai sosiaalisia tekijöitä. Gottfredson ja Hirschi (1990, 95) ovat esimerkiksi väittäneet, ettei yksikään sosiaalinen ryhmä tarkoituksella pyri vähentämään jäsentensä itsekontrollia. Rosenfeld ja Messner (2008, 96) kuitenkin huomauttavat, että markkinatalouteen perustuva kulutuskulttuuri voi osaltaan horjuttaa itsekontrollia esimerkiksi lupaamalla välitöntä mielihyvää ja statusta, ja se tähtää kontrollin heikentymiseen esimerkiksi tarjoamalla kuluttajille osamaksutyylisiä järjestelyjä. He myöntävät, että yksilöiden välillä on eroja itsekontrollissa, mutta heidän pyrkimyksensä on osoittaa miten perheen lisäksi muut institutionaaliset rakenteet ovat mahdollisesti yhteydessä itsekontrolliin. Heidän mukaansa kaikkien sosiaalisten instituutioiden tehokkuus perustuu pohjimmiltaan muiden instituutioiden toimivuuteen. (Rosenfeld & Messner 2008, 95–100.) Yhteiskunnassa vallassa olevat periaatteet ja toimintatavat voivat korostaa tai hillitä joitain rikollisuudelle altistavia yksilöllisiä ominaisuuksia.

Yksikään yksittäinen teoria ei pysty selittämään kaikkea rikollisuutta sen moninaisuuden vuoksi, jonka vuoksi on mahdollista, että useampi kuin yksi selitysmalli pitää paikkansa (Verrill 2008, 27). Akers ja Sellers (2009, 295) ovat puolestaan todenneet, että kaikki teoriat tavoittavat osan totuudesta, mutta yksikään teoria ei ole pystynyt selittämään kaikkea rikollisuutta. Teorioiden selitysvaikutus voima piileekin eri teorioiden välisissä yhteyksissä. Yksilötason selitykset tarkentavat sosiaalisen ympäristön vaikutusmekanismeja ja toisaalta sosiaalinen ympäristö voi vaikuttaa siihen, miten yksilötason alttiudet ilmenevät (Kivivuori 2013, 355–356). Tämä päällekkäisyys ja välillisuus on syytä ottaa huomioon tulosten tulkinnassa.

4 Tutkimusasetelma, aineisto ja menetelmä

Tutkimustehtävänäni on tarkastella sitä, millaisia rikollisuusteorioiden ulottuvuuksia Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien nuorisoriikollisuuden syitä käsittelevät artikkelit vuosina 2020–2023 ilmentävät ja millainen kuva nuorisoriikollisuudesta sen perusteella muodostuu. Koska medialla on valtaa vaikuttaa lukijoidensa näkemyksiin ja yhteiskunnalliseen keskusteluun, on tärkeää tutkia sitä millaisia nuorisoriikollisuutta koskevia käsityksiä ja teemoja nostetaan esille.

Keskustelu nuorisoriikollisuudesta on käynyt kiivaana niin perinteisissä tiedostusvälineissä kuin sosiaalisessa mediassakin. Aineiston valinnan prosessi oli Pro Gradu -tutkielmassani samaan aikaan helppo ja vaikea: toisaalta nuorisoriikollisuudesta löytyi lukuisasti eri lehtien ja muiden mediassa toimivien tahojen artikkeleita ja tekstejä, joten aineiston niukkuus ei ollut missään vaiheessa ongelma. Toisaalta taas aineiston valtava määrä aiheutti valinnanvaikeutta ja paljon pohdittavaa rajauksen suhteen. Mediatoimijoista etenkin Helsingin Sanomat ja Yle lähestyivät aihetta kaikkein asiapitoisemmin, kun taas iltapäivälehdissä esiintyi enemmän moraalipaniikkimaisia sävyjä etenkin otsikoinnissa. Harkitsin myös puoluelehtiä päästäkseni lähemmäs eri puolueiden kantoja, mutta haasteeksi muodostui kentän sirpaleisuus. Siinä missä osalla puolueista on jopa kaksi puoluelehteä, Vihreät päätti lopettaa puoluelehtensä vuonna 2019 ja keskittyä poliittisessa keskustelussa sosiaaliseen mediaan.

Lopulta valitsin tarkasteltavaksi Helsingin Sanomat sen yhteiskunnallisen aseman vuoksi, koska se on erityisessä asemassa julkisen keskustelun välittäjänä ja aloittajana. Kuten Kuneliuksen ym. (2010, 266–268) tutkimuksessa todetaan, Helsingin Sanomat mielletään päättäjien puheissa valtakunnan ”ykkösmediaksi” ja merkittäväksi vallankäyttäjäksi. Valitsin Ilta-Sanomat toiseksi tarkasteltavaksi tiedotusvälineeksi, koska vaikka suomalaiset iltapäivälehdet on moniin muihin maihin verrattuna asiapitoisia, Ilta-Sanomat on Helsingin Sanomia populistisempi ja viihteellisempi julkaisu, jonka vuoksi se todennäköisemmin herättää voimakkaita tunteita. Kuneliuksen ym. toteuttamassa haastattelututkimuksessa myös ilmeni, että päättäjien yleiskuva poliittisista tapauksista oli usein muodostunut myös iltapäivälehtien perusteella, vaikka he itse vähätelivät niiden merkitystä (Kunelius ym. 2010, 280–282). Lisäksi molemmilla lehdillä on laaja lukijakunta, jonka vuoksi on perusteltua olettaa, että niiden tuottamilla sisällöillä on mahdollisuus vaikuttaa lukijoiden käsityksiin.

Sovellan rikollisuutta selittäviä teorioita aineiston tulkinnassa siten, että eristän niistä keskeisimpiä ulottuvuuksia, näkökulmia ja lähtökohtia, joiden perusteella muodostan

tutkielman sisältöluokat. On tosin huomioitava, että rikollisuusteorioiden näkökulmissa on päällekkäisyyksiä ja ne voivat olla myös vuorovaikutuksessa keskenään. Esimerkiksi sosiaalinen kontrolli voi välittyä opittujen arvojen ja toimintatapojen kautta. Ulottuvuuksien tarkastelu voi antaa viitteitä siitä, millaiset näkökulmat ovat saaneet jalansijaa julkisessa keskustelussa ja sen osapuolissa.

Tutkimusaineiston ja -kysymysten vuoksi teorialähtöinen sisällön erittely nousi jo alussa loogiseksi tutkimusmenetelmän valinnaksi. Veikko Pietilän sisällön erittelyä käsittelevä teos on säilynyt keskeisenä ja kattavana menetelmän kuvaajana suomalaisessa tutkimuskirjallisuudessa. Pietilä (1976, 3) yhdistää sisällön erittelyn omien sanojensa mukaisesti ”joukoksi menettelytapoja, joita käyttäen dokumenttien sisällöstä voidaan tehdä havaintoja ja kerätä tietoja tieteellisiä pelisääntöjä noudattaen”. Lehtiartikkelit jaotellaan kirjallisten dokumenttien alaluokkaan ja edelleen julkisuuteen tarkoitettujen kirjallisten dokumenttien luokkaan. Niiden sisältö on ympäristösidonnainen, tuottajista riippuvainen ja vuorovaikutusprosessissa se vaikuttaa muihin ihmisiin. Dokumentti on ilmiö, joka sisältää tietoa paitsi itsestään ilmiönä, myös tietoja muista ilmiöistä joko suorasti tai epäsuorasti päättelämällä. (Pietilä 1976, 20–24.) Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien artikkelien pyrkimys on välittää tietoa lukijoille nuorisorikollisuudesta ilmiönä, mutta samaan aikaan artikkelit ovat kiinnostavia myös itsessään. Konkreettisten ilmiöiden sijoittaminen aikaan ja paikkaan on keskeistä sosiaalitieteellisessä tutkimuksessa (Pietilä 1976, 63) ja artikkeleita tutkimalla voidaan tehdä näkyväksi myös merkityksiä, ajalle tyypillisiä käsityksiä, painotuksia ja yhteiskunnallista keskustelua.

Pietilän mukaan sisällön erittely voi olla tilastoivaa tai sanallisesti kuvailevaa, mutta jotkut myöhemmät laadullista tutkimusta käsittelevät lähteet, kuten Tuomi ja Sarajärvi (2013, 105–106) pitävät sisällön erittelyä tekstiä määrällisesti kuvaavana menetelmänä, josta poiketen sisällönanalyyssissä heidän mukaansa dokumentin sisältöä kuvataan sanallisesti. Kuitenkin he huomauttavat, että monissa lähteissä menetelmistä puhutaan myös toistensa synonyymeinä. Pro Gradu -tutkielmassani lähestyn sisällön erittelyä menetelmänä, jossa sekä määrällinen että laadullinen tarkastelu tukevat toisiaan.

Sisällön erittelyssä erilaiset tietojen järjestelemisen ja käsittelemisen mahdollisuudet ovat keskeisiä sen kannalta, että aineistosta saadaan mahdollisimman paljon irti tutkimusta varten. (Pietilä 1976, 53–55.) Riippuu tutkijasta ja tutkimusongelmasta, millaisia ilmiöitä, ominaisuuksia ja piirteitä sisällöstä valitaan kuvattavaksi. (ks. Wersig 1968, 14–15; Pietilä 1976, 93.) Järjestelemisen ja laadullisen analysoinnin kautta pyritään luomaan mielekäästä,

tiivistettyä, selkeää ja yhtenäistä informaatiota hajanaisesta aineistosta, jolloin sen informaatioarvo lisääntyy ja siitä voi tehdä luotettavampia johtopäätöksiä (Tuomi & Sarajärvi 2013, 108). Pietilä (1976, 53–55) korostaa sisällön erittelyssä tietojen keruun, järjestyksen ja käsittelyn prosessia kokonaisuudessaan tutkimustekniikkana.

Sisällön erittelyssä dokumentin sisällöstä rakennetaan malli, jossa sisältö esitetään pelkistetyssä ja yleisemmässä muodossa. Sisältöluokan käsitteellä viitataan ”niihin sisällöllisiin ilmiöihin, joista tutkimuksesta kerätään tietoja”. (Pietilä 1976, 93; 127–129; (Wersig 1968, 14–15.) Tutkittavat ilmiöt yhdistetään konkreettiseen sisältöön sisältöluokkien ja merkityssisällön mukaan määräytyvien sisällön osien kautta. Tällaisia sisällön osia voi olla muun muassa sanat, ajatukset ja toimintojen kuvaus. Yhtä ja samaa ilmiötä ilmaisevat sisällönosat ovat ilmiötä vastaavan sisältöluokan ilmaisijoita. Kuten Pietilä tiivistää, sisältöluokan käsitteellä yhdistetään siis tutkittava ilmiö ja tätä ilmiötä ilmaiseva sisältö. Sisällön erittelyssä sisältöluokkien määrittelemistä ja niiden valintaa on pidetty tulosten ja tutkimuksen laadun kannalta keskeisimpänä vaiheena. (Pietilä 1976, 94–97.)

Usein teoria määrittelee sisältöluokkia deduktiivisissa tutkimuksissa, joissa tarkastellaan sisältöä teorioiden muodostamista näkökulmista. Sisältöluokat voidaan kuitenkin järjestää monella tavalla ja erilaisia viitekehyksiä hyödyntäen. Pro Gradu -tutkielmassani päädyin Pietilän kuvaamaan lähestymistapaan, jossa aihetta käsittelevää kirjoittelua kuvataan sen kautta, millaisia ulottuvuuksia tai yhtymäkohtia sillä on teoriassa ilmeneviin näkökulmiin tai piirteisiin. (Pietilä 1976, 96–97.) Aineiston järjestyksen jälkeen muodostin teorioiden pohjalta kuusi sisältöluokkaa, jotka eristävät teorioiden esittämiä ulottuvuuksia tai näkökulmia. Teoriapohjaisten sisältöluokkien lisäksi muodostin päihdekulttuurin sisältöluokan aineiston perusteella, sillä nuorten päihteenkäyttöä ja siihen liittyviä ilmiöitä käsiteltiin artikkeleissa niin paljon, että se on syytä ottaa huomioon analyysissä. Tutkielman muut sisältöluokat ovat 1) status, 2) verkostot, 3) huono-osaisuus, 4) instituutioiden toiminta, 5) asenteet ja arvot ja 6) muut syyt. Ne ovat kiteytettyjä ajatuksia rikollisuusteorioissa usein ilmenevistä keskeisistä teemoista, joita useampi eri teoria saattaa lähestyä omasta näkökulmastaan. Seuraavaksi erittelen tarkemmin sisältöluokkia ja niiden teoreettista pohjaa.

1. **Huono-osaisuus.** Huono-osaisuus on käsitteenä moniulotteinen, jonka vuoksi se voi kuvata niin taloudellista eriarvoisuutta, yksilön ja perheiden osattomuutta, syrjäytymistä ja mielenterveysongelmia. Huono-osaisuus voi olla myös stigmatisoivaa ja muodostua osaksi minäkuva. Odotan huono-osaisuutta kuvaavan

sisällön heijastavan erityisesti epätasa-arvoista ja materialistista yhteiskuntaa kuvaavan paineteorian tai leimautumisteorian ulottuvuuksia, mutta huono-osaisuuteen voi liittyä myös positiivisten sosiaalisten siteiden katkeaminen kuten sosiaalisen kontrollin teoriassa.

2. **Instituutioiden toiminta.** Sosiaalisen kontrollin teoriassa normatiiviset elämänalueet kuten perhe, ystävät, koulutus ja työ ovat instituutioita, jotka sitovat yksilöä yhteiskuntaan, yhteisten sääntöjen noudattamiseen ja lailliseen ajankäyttöön (Hirschi 1977, 331; Lappi-Seppälä 2006, 25–26). Myös itsekontrolliteoria korostaa perheen tärkeyttä yksilön itsekontrollin muodostumisessa (Gottfredson & Hirschi 1990, 97–101). Tämä sisältöluokan kautta havainnoin millainen painoarvo annetaan kontrollia käyttäville instituutioille.
3. **Verkostot.** Verkostojen sisältöluokan kautta tutkin millainen merkitys nuoren verkostoille annetaan artikkeleissa. Oppimisteoriassa rikollisia käytäntöjä ja rikollisuudelle myönteisiä määritelmiä voi oppia erilaisissa ryhmissä, kuten perheessä, kaveripiirissä ja internetissä (Akers 1998, 334; Akers 2008, 79–84; Akers & Sellers 2009, 90), mutta toisaalta yleinen paineteoria ehdottaa, että negatiiviset ihmissuhteet voivat myös turhauttaa nuoria niin, että kuormitus purkautuu rikollisesti (Agnew & White 1992, 476–478).
4. **Status.** Statuksen sisältöluokan kautta tarkastelen sitä, miten artikkeleissa tarkastellaan statuskilpailua. Statuksen ulottuvuus ilmenee useammassa rikollisuusteoriassa. Paineteoriassa yhteiskunnan ihannoima varakkuus tuo statusta, jota voidaan havitella rikollisuuden keinoin (Merton 1967, 136–139; Cohen 1955, 122–134), kun taas oppimisteorian mukaan yksilö voi kokea statuksen niin palkitsevana, että se kannustaa jatkamaan rikoskäyttäytymistä (Akers & Sellers 2009, 90–93).
5. **Asenteet ja arvot.** Myös asenteiden ja arvojen ulottuvuus ilmenee useammassa rikollisuusteoriassa. Sosiaalisen kontrollin teoriassa sisäistetyt normatiiviset uskomukset vaikuttavat lainkuuliaisuuteen (Hirschi 1977, 337–338), kun taas oppimisteorian mukaan rikollisuudelle myönteisille ajatuksille altistunut ihminen todennäköisemmin näkee rikoskäyttäytymisen hyväksyttävänä (Sutherland & Cressey 1955, 77–80; Akers 2008, 79–84). Myös yhteiskunnassa vallitsevat asenteet ja arvot voivat olla yhteydessä rikollisuuteen, esimerkiksi paineteorian mukaan yhteiskunta on asettanut ihanteeksi vaurastumisen (Merton 1967, 136–139) kun taas

leimautumisteoria esittää, että yhteiskunnalliset ja kulttuuriset käsitykset voivat vaikuttaa siihen mikä nähdään rikoksena (Lemert 1972, 16; Lemert 1981, 293).

6. **Muut syyt.** Muut syyt sisältävät rikollisuudelle annettuja selityksiä, jotka eivät vastaa mitään muuta sisältöluokkaa. Tähän sisältöluokkaan olen luokitellut esimerkiksi biologisia selityksiä koskevat sisällön osat.

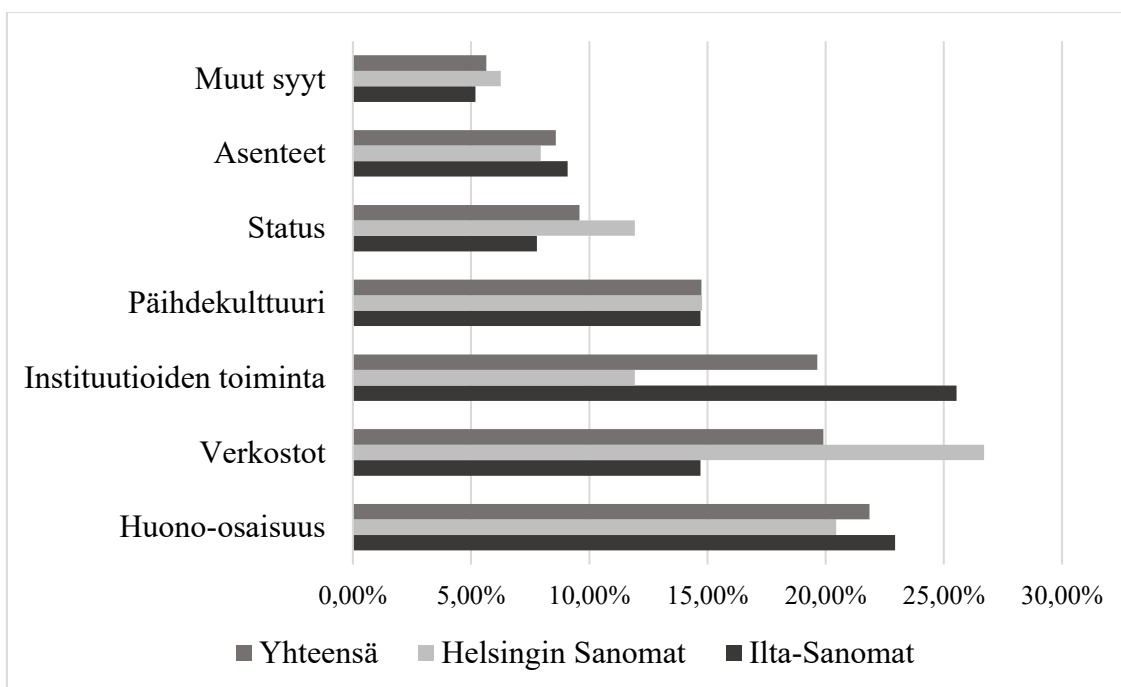
Nuorisoriikollisuutta käsitteleviä artikkeleita löytyi niin paljon, ettei niitä kaikkia voitu sisällyttää tutkielmaan, jonka vuoksi otantamenetelmäksi valikoitui harkinnanvarainen näyte. Valitsin tarkasteltavaksi sellaiset artikkelit, jossa nuorisoriikollisuutta käsiteltiin yleisesti ilmiönä eli jätin ulkopuolelle sellaiset tekstit, jossa käsitellään jotain yhtä tiettyä nuoren tekemää rikosta. Lopulta aineistoon valikoitui kymmenen artikkelia kummaltakin lehdeltä, eli yhteensä 20 artikkelia vuosilta 2020–2023. Aineiston koko asettaa rajoitteet tulosten yleistettävyydelle, jonka vuoksi esille nousevia havaintoja on tulkittava enemmänkin suuntaa antavina.

Alkuperäisen suunnitelmani mukaan sisältöluokkien luokitusyksiköinä olisivat ennemmin toimineet laajemmat ajatukselliset kokonaisuudet kuin kappalejako tai lauseisiin perustuvat rajaukset. Ajatuksellisten kokonaisuuksien olisi ollut tarkoitus alkaa ja loppua esimerkiksi haastateltavan tai aiheen vaihdon myötä. Ongelmaksi muodostui kuitenkin se, etteivät ajatukselliset kokonaisuudet aina tavoittaneet sitä laajuutta, jolla jotain näkökulmaa artikkelissa käsiteltiin johonkin toiseen verrattuna, koska useamman kappaleen teksti saattoi muodostaa yhden ajatuskokonaisuuden samalla kun joitain pienempiä ja vähemmän käsiteltyjä ajatuskokonaisuuksia oli useampia.

Tämän vuoksi luokitusyksikkönä toimii digitaalisten artikkeleiden kappalejako. Poimin niistä lauseita, käsitteitä ja toimintoja kuvaavia ilmauksia, jotka käsittelivät nuorisoriikollisuudelle annettuja selityksiä. On huomattava, että joskus kappaleessa ilmaistaan useampaa kuin yhtä sisältöluokkaa. Tällöin se on mahdollista luokitella useampaan sisältöluokkaan sen sijaan, että pääteltäisiin kumpaa sisältöä siinä esiintyy enemmän. Menettely on perusteltua esimerkiksi informaation säilyttämiseksi ja reliabiliteetin vahvistamiseksi (Pietilä 1976, 113). Hyödynsin aineiston käsittelyssä Microsoft OneNote -muistiinpanosovellusta sekä Microsoft Excel -taulukkolaskentaohjelmaa, jossa järjestelin havaintoja artikkeleittain, lehdittäin ja niitä vertaillen. Lopuksi siirsin havainnot määrälliseen muotoon ja tein niistä kuvion.

5 Tulokset

Tarkastelin yhteensä kahtakymmentä Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa julkaistua nuorisoriikollisuutta käsittelevää lehtiartikkelia siitä näkökulmasta, millaisia rikollisuutta selittävien teorioiden ulottuvuuksia lehtien nuorisoriikollisuuden syitä käsittelevissä artikkeleissa ilmeni vuosina 2020–2023 ja minkälainen kuva nuorisoriikollisuudesta sen perusteella muodostui. Käsittelen ensin tuloksia lyhyesti. Sisältöluokkia kuvaavia havaintoja oli yhteensä 407, joista Ilta-Sanomien osuus on 56,75 % ja Helsingin Sanomien osuus on 43,24 %. Lehdet erosivat toisistaan siinä, että Ilta-Sanomien artikkeleissa korostettiin instituutioiden kuten perheiden, oppilaitosten ja viranomaisten kontrollissa ilmeneviä puutteita huomattavasti enemmän kuin Helsingin Sanomissa, jossa siihen liittyviä havaintoja ilmeni noin 13 prosenttiyksikköä vähemmän. Helsingin Sanomissa nuorten verkostoja korostettiin enemmän kuin Ilta-Sanomissa, jossa verkostoja käsitteleviä näkökulmia ilmeni saman verran (14,71 %) kuin nuorten päihdekulttuuria käsittelevää sisältöä. Sen sijaan huono-osaisuuden merkityksestä lehdet olivat samanmielisiä. Näitä havaintoja käsitellään lisää luvun lopussa.

Kuvio 2. Sisältöluokkien prosenttiosuudet havainnoista yhteensä ja lehtien mukaan vertailtuna.

Muut syyt kattavat yhteensä 5,65 % havainnoista ja ne käsittelevät rikollisuudelle annettuja selityksiä, joita ei voinut sijoittaa mihinkään muuhun sisältöluokkaan. Etupäässä muut syyt-luokka muodostuu sisällöstä, jossa rikollisuutta käsitellään paitsi biologisena alttiutena ja

antisosiaalisena persoonallisuuspiirteenä, myös ikäkauteen kuuluvana kypsymättömyytenä. Artikkeleissa puhuttiin esimerkiksi vakavista käytöshäiriöistä (HS 13.11.2020), nuorten kehittymättömyydestä (esim. IS 10.11.2020; HS 5.10.2022) ja rikollisista ”kuumakalleina”, joilla todennäköisemmin pettää harkintakyky (IS 30.1.2021). Lisäksi epäiltiin, että nuorten tekemien vakavien väkivaltarikosten saama medianäkyvyys ja nuorisoriikollisuuteen liittyvistä ilmiöstä puhuminen on saattanut ”luoda ilmiötä itsessään” (IS 23.11.2022) tai lisätä pelkoa nuorten keskuudessa, jonka nähtiin uhkaavan kärjistää tilannetta (IS 22.4.2021). Jälkimmäisen voi tulkita oppimisteoreettisten ulottuvuuksien kautta siten, että medianäkyvyyden ajateltiin normalisoivan rikollista käyttäytymistä tai kannustavan teräaseen kantamiseen itsepuolustustarkoituksessa. Biologisissa selityksissä ilmenee puolestaan itsekontrolliteorian ja biososiaalisen teorian ulottuvuuksia, koska rikoskäyttäytymistä selitetään muun muassa nuorten itsesäätelyn kehittymättömyydellä tai sen ongelmilla, impulsiivisuudella ja neuropsykologialla. Nuorisoriikollisuutta ei kuitenkaan kovin usein selitetty biologisella alttiudella muihin vaihtoehtoihin verrattuna, ehkä koska lehdistö on kiinnostuneempi yhteiskunnallisista ja sosiaalisista teemoista, mutta myös siksi, että rikollisuuden tutkimus on pitkään keskittynyt muihin kuin biososiaalisiin selittäjiin (Connolly & Beaver 2014). Kaiken kaikkiaan yksilöllisiä ulottuvuuksia käsiteltiin kummassakin lehdessä vähän, joskaan tästä ei voida päätellä, ettei niiden lainkaan nähtäisi vaikuttavan muiden selitysten taustalla.

Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien artikkelit käsittelivät nuorisoriikollisuutta monesta eri näkökulmasta ja välittivät teksteissään poliisien, tutkijoiden, asiantuntijoiden ja nuorisotyöntekijöiden tulkintoja ja ajatuksia aiheesta. Teksteissä ilmeni monia pienempiä kuvia, mutta kokonaisuudessaan artikkeleiden pohjalta pystyi eristämään kaksi laajempaa kuvaa nuorisoriikollisuudesta 2020-luvun alussa. Ensimmäisessä kuvassa, joka oli yleisempi Ilta-Sanomille, virallisten ja epävirallisten instituutioiden, kuten perheiden, koulun ja muiden viranomaisten puutteellinen toiminta ja heikot resurssit vaikuttivat negatiivisesti jo valmiiksi huono-osaisten nuorten ja heidän perheidensä elämään. Toinen kuva oli yleisempi Helsingin Sanomissa ja se esittää nuorisoriikollisuuden sosiaalisena ilmiönä, jossa nuorten verkostoissa kamppaillaan arvostuksesta ja omaksutaan rikollisuutta edistäviä asenteita ja arvoja. Päihteet ovat kumpaakin kuvaa tarkentava tekijä.

Seuraavaksi käsittelen tarkemmin muita sisältöluokkia ja kahta nuorisoriikollisuudesta lehtien välityksellä muodostunutta laajempaa kuvaa esimerkkeineen ja analysoin sitä, millaisia

rikollisuusteorioiden ulottuvuuksia ne ilmentävät. Luvun lopuksi pohdin sitä, miten eroavaisuudet ovat muodostuneet ja teen havainnoista yhteenvedon.

5.1 Instituutioiden toiminnan ja huono-osaisuuden limittyvät vaikutukset

Kummassakin lehdessä nuorten rikoskäyttäytymistä käsiteltiin usein huono-osaisuuden kautta ja kun havainnot lasketaan yhteen, huono-osaisuus muodostaa yleisimmän sisältöluokan. Väestöliiton tutkimuksessa Pelkonen ym. (2015, 2–6) toteavat, että huono-osaisuus määritellään usein tilaksi, jossa henkilölle on kasautunut useita hyvinvointiin liittyviä puutteita. Juho Saaren (2015, 11) mukaan huono-osaiset ihmiset ”jäävät jälkeen tavanomaisen väestön elintasosta, elämänlaadusta ja elämäntavasta”. Huono-osaisuudesta puhutaan myös syrjäytymisenä tai syrjäytyminen voidaan määritellä prosessiksi, joka johtaa köyhyyteen ja huono-osaisuuteen (Saari 2015, 24; 78). Huono-osaisuuden sisältöluokkaan lajittelin tekstin osat, joissa viitattiin suoraan esimerkiksi ylisukupolviseen huono-osaisuuteen, syrjäytymiseen, matalaan sosioekonomiseen asemaan ja pahoinvointiin. Huono-osaisuuteen viittaavaksi sisällöksi luin myös oheisen Ilta-Sanomien esimerkin kaltaiset puheenvuorot, joissa käsiteltiin nuorten tai heidän perheidensä heikompia mahdollisuuksia muuhun väestöön verrattuna.

”Kyllähän tämä vaikuttaa niin kauan kuin perheitä ei saada integroitua yhteiskuntaan eivätkä vanhemmat tunne kuuluvansa tänne tai olevansa hyväksytyjä, saa samoja mahdollisuuksia ja liity eri yhteisöihin.” (IS 26.11.2022)

Etenkin Ilta-Sanomissa huono-osaisuuden nähtiin usein olevan yhteydessä vanhempien heikentyneisiin kasvatustapoihin, eli instituutioiden toimintaan viittaavaan tekijään. Perhettä ja vanhempia lähestytään rikollisuusteorioissa monesta eri näkökulmasta ja kontrolliteorioissa ne luetaan epävirallisiksi instituutioiksi (Hirschi 1977, 331; Lappi-Seppälä 2006, 25–26), jonka vuoksi ne on määritelty sellaisiksi myös tässä tutkielmassa. Lajittelin *kasvatukseen* liittyvät ongelmat huono-osaisuudeksi, jos aihe kehystettiin vanhempien osattomuuden, hyvinvoinnin puutteiden tai heikompien mahdollisuuksien kautta. Esimerkiksi Ilta-Sanomien artikkelissa esitettiin, että kielitaidon puute heikentää maahanmuuttajataustaisten vanhempien mahdollisuuksia tukea lastensa koulunkäyntiä.

Siinä missä lehdissä käsiteltiin huono-osaisuutta yhtä paljon, Ilta-Sanomien selitti nuorisorikollisuutta instituutioiden toiminnalla huomattavasti Helsingin Sanomia useammin. Instituutioiden toimintaa kuvaavaan sisältöluokkaan lajittelin sellaiset tekstin osat, jossa käsiteltiin nuorisorikollisuutta ensisijaisesti perheiden, koulun, lastensuojelun ja muiden

viranomaisten heikentyneen kontrollin näkökulmasta. Osaltaan lehtien välisiä eroja sisältöluokkien esiintyvyydessä voikin selittää se, mitä näkökulmaa artikkeleissa tai haastateltavan lausunnoissa painotetaan.

”Mutta kyllä minä sanoisin, että nykyisin on vallalla niin sanottu kaverivanhemmuus. Käytöstapoja, kunnioitusta ja oikeudenmukaisuutta pitäisi vanhempien opettaa. Nyt vastuuta säilytetään liikaa viranomaisille, kuten poliisille ja oppilaitoksille.” (IS 11.9.2023)

”Myös sellainen vanhan ajan kasvatustyyli, jossa kuka tahansa aikuinen saattoi tarvittaessa komentaa ja ohjeistaa lapsia, on aika lailla hävinnyt. Mahdetaanko sellaista oikein uskaltaa enää tehdä?” (IS 11.9.2023)

”Kyllähän se vanhempien kontrolli on tässä pettänyt. Meidän käsityksemme on, että vanhemmuus on vähän hukassa. Ei oikein tiedetä, mikä se vanhemman rooli on, eikä se oikein kiinnostakaan.” (HS 23.11.2022)

Kuten edellä olevista lainauksista ilmenee, selityksiä haetaan vanhempien ja muiden aikuisten puutteellisesta kurinpidosta jopa hieman moralisoivaan sävyyn. Lainauksia yhdistää se, että ne ovat kaikki poliisin tulkintoja nuorisrikollisuuden syistä. Lukijan tulkinnan kannalta on olennaista, suhtaudutaanko esimerkiksi vanhempien kasvatusongelmiin puheenvuoroissa tyyli- tai asennekysymyksenä vai vähäisten voimavarojen, puutteellisen tuen ja tiedon tai muiden ongelmien seurauksena. Vaikka teksteissä ilmeni moralisoivia sävyjä, vanhempien heikentyntä kontrollia ei kuitenkaan käsitelty täysin huono-osaisuudesta irrallisena ilmiönä, vaan sen tulkittiin usein heikentyneen huono-osaisuuden seurauksena, kuten seuraavassa Ilta-Sanomien lainauksessa:

”Hänen mukaansa vanhemmissa on havaittavissa jaksamisvajetta, kaikki vanhemmat eivät itsekään ole päässeet kiinni yhteiskuntaan, ja lisäksi ’heikko-osaisuus’ periytyy joissain tapauksissa ylisukupolvisesti.” (IS 25.11.2022)

Erityisesti Ilta-Sanomissa nostettiin esille ajatuksia, joiden mukaan perheiden kyvyttömyys asettaa rajoja, koulujärjestelmän uudistukset ja lastensuojelun riittämättömät resurssit heijastuvat siihen, että nuoria päätyy poliisin asiakkaiksi. Artikkeleiden julkaisun aikaan koronaviruspandemia poikkeusoloiheen oli ajankohtainen aihe ja se näkyi teksteissä. Sekä Helsingin Sanomissa että Ilta-Sanomissa tuotiin esille, että koronasulkujen ja kokoontumisrajoitusten vuoksi nuoriin kohdistunut sosiaalinen kontrolli väheni, esimerkiksi

harrastukset keskeytyivät ja osa nuorista jättäytyi pois etäopetuksesta, joka vaikutti erityisesti niihin nuoriin, joiden asema oli valmiiksi heikompi. Tämä on myös myöhemmin todettu tutkimuskirjallisuudessa. Etäopetuksen vaatima yhteistyö koulun ja kodin välillä asetti oppilaat eriarvoiseen asemaan ja se muodosti suuremman riskin etnisille vähemmistöille, matalaan sosioekonomiseen asemaan kuuluville sekä nuorille, joilla oli elämänhallinnan ja mielenterveyden ongelmia. (Lavonen & Salmela-Aro 2022, 112–115; Lessard & Puhl 2021; Maunu ym. 2022, 106–107). Lisäksi maskien käyttö ja henkilö- tai aikarajoitukset vaikuttivat joidenkin nuorten kohdalla siihen, millaisissa paikoissa haluttiin tai pystyttiin viettämään aikaa, joka saattoi edesauttaa nuorten siirtymistä kaduille, jossa turvallisten aikuisten kontrolli oli vähentynyt. (Laine ym. 2023, 129–130; Nyysölä ym. 2023, 172–184.)

Koronaviruspandemian aiheuttamien yllättävien muutosten ohella lehdissä nousivat esille esimerkiksi lastensuojelun ongelmat. Esimerkiksi lastensuojelulain muutosten nähtiin heikentäneen viranomaisten mahdollisuuksia puuttua lastensuojelun asiakkaiden tekemiin rikkeisiin. Lastensuojelun asiakkuus kytkeytyy sekä huono-osaisuuteen että instituutioiden toimintaan, mutta jälkimmäisessä on olennaista nuorten rikostapausten selittäminen järjestelmän heikkouksilla, eli työntekijöiden käyttämien kontrollitoimenpiteiden tai mahdollisuuksien kapeutumisella esimerkiksi lainsäädännön tai resurssien riittämättömyyden vuoksi.

”Jos yhteiskunta antaa palvelulupauksen, että otamme lapsesi huostaan ja pidämme hänestä huolen, ja sitten lapsi tulee ja menee miten lystää lastenkodissa, käyttää huumeita, syyllistyy rikoksiin ja päätyy poliisin kiinniottamaksi ja oikeuden vangitsemaksi, näin kärjistäen. Niin eihän se järjestelmä hirveän toimiva silloin ole.”
(IS 21.4.2021)

Ilta-Sanomien artikkelin lainaus ilmentää lehdessä korostunutta instituutioiden toiminnan ja huono-osaisuuden kytköstä. Haastateltavan antaman esimerkin mukaan valmiiksi huono-osaisessa asemassa oleva lapsi otetaan turvaan lastenkotiin, jossa hän kuitenkin altistuu entisestään hyvinvoinnin vajeille instituution, eli lastensuojelussa ilmenevien puutteiden vuoksi. Taulukko 2 havainnollistaa artikkeleissa toistuneita viitteitä siihen, miten virallisten instituutioiden (koulu, poliisi, lastensuojelu) heikkous voi tuottaa tai syventää huono-osaisuutta entisestään, jolloin se heikentää myös perheiden kaltaisten epävirallisten instituutioiden kykyä huolehtia lapsistaan ja näin tuottaa *ylisukupolvista huono-osaisuutta*.

Taulukko 2. Instituutioiden toiminnan ja huono-osaisuuden yhteys

Koulun, poliisin ja lastensuojelun ongelmat →	Huono-osaisuus jatkuu tai syvenee →	Perheiden ongelmat →	Ylisukupolvinen huono-osaisuus
---	-------------------------------------	----------------------	--------------------------------

Helsingin Sanomissa (13.11.2020) puolestaan nykyisen peruskoulujärjestelmän ei nähty tarpeeksi vahvistavan yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa eikä maahanmuuttajataustaisilla nuorilla nähty olevan samanlaisia mahdollisuuksia saavuttaa yhteiskunnan odotuksia kuin muulla väestöllä. Lehdessä pohdittiin millaisia seurauksia maahanmuuttajataustaisten nuorten ja heidän perheidensä kohtaamalla jatkuvalla häirinnällä ja vihamielisyydellä on heidän käytöksensä. Instituutioiden heikkoja resursseja pidettiin siis osin syynä sille, ettei mahdollisuuksien tasa-arvo ole toteutunut Suomessa. Ilta-Sanomissa nostettiin esille, että huonot kokemukset päiväkodissa voivat heikentää lasten luottamusta aikuisiin.

”Nuoria, joilla on erityispiirteitä käytöksessä tai muussa, saatetaan alkaa leimaamaan jo päiväkodissa. Tämä tarkoittaa, että he ovat jo valmiiksi vähän angsteja eivätkä luota aikuisiin, kun menevät kouluun.” (IS 24.11.2022)

Sekä huono-osaisuuteen että instituutioiden toimintaan viittaavissa sisällöissä ilmenee kontrolliteoreettisia ulottuvuuksia nuorisorikollisuudesta. Esimerkiksi vanhempien ja lasten väliset heikot siteet voivat heikentää nuorten sitoutumista lainnoudattamiseen, mikä rapauttaa myös muiden instituutioiden, kuten koulun harjoittaman kontrollin tehokkuutta, koska vanhempien reaktion pelotevaikutuksella ei välttämättä ole nuorelle enää yhtä paljon väliä (Hirschi 1977, 329–333; Lappi-Seppälä 2006, 25–26). Jos huono-osainen, syrjäytynyt nuori on koulutuksen tai työelämän ulkopuolella tai vaarassa pudota niiden ulkopuolelle, hän ei ole enää myönteisten lainnoudattamista tukevien sosiaalisten suhteiden tai instituutioiden piirissä. Travis Hirschi on (1977, 334–336) ehdottanut, että vaikeudet koulussa voivat johtaa koulujärjestelmän torjuntaan, ja myös Helsingin Sanomien artikkelissa (10.11.2020) haastateltu taho luonnehti, että ”nuori kääntää selkensä koulumaailmalle, jossa ei pärjää”, jonka voi tulkita siten, että oppimiseen liittyvät ongelmat heikentävät nuoren sitoutumista koulutukseen. Tämän lisäksi sosiaalinen pääoma ja sosiaalinen kontrolli on usein heikompa huono-osaisimmissa naapurustoissa (Hirschi 1977, 334), eli aiemmin lainauksessakin mainittu ”vanhan ajan kasvatustyyli” saattaa vaihdella asuinalueiden mukaan.

Lastensuojelun tai koronaviruspandemian rajoitustoimien arvostelussa voi taas nähdä kontrolliteorioiden ulottuvuuksia siinä, että selitystä haetaan rikostentorjunnan, kuten alhaisen puuttumiskynnyksen, epäonnistumisella ja toisaalta siinä, että poikkeusolot heikensivät joidenkin oppilaiden sitoutumista kouluun tai harrastustoimintaan, joka sosiaalisen kontrollin teoriassa nähdään tukevan nuorten laillista ajankäyttöä (Kivivuori 2013, 191). Erityisesti koronaviruspandemian aikana omaksuttu etäopetus mainittiin usein riskitekijäksi, joka mahdollisti valvonnan heikentymisen ja nuorten lipumisen rikosten ja päihteiden pariin.

Huono-osaisuudeksi tulkittavassa sisällössä yhdistyy sosiaalisen kontrollin teorian lisäksi myös paineteorian mukaisia ajatusmalleja. Yleinen paineteoria selittää nuorisorikollisuutta kielteisillä tunteilla, joita syntyy negatiivisissa ihmissuhteissa esimerkiksi vanhempien, opettajien tai muiden nuorten kanssa (Agnew & White 1992, 476–477). Perheiden ongelmat eivät välttämättä lisää rikoskäyttäytymisen riskiä pelkästään heikentyneen kontrollin kautta, vaan myös huonojen kotiolojen aiheuttaman pahoinvoinnin myötä. Ilta-Sanomien artikkelissa yhdistettiin esimerkiksi nuorisorikollisuus ja lähiväkivaltatapauksien yleistymisen toisiinsa. Myös koulunkäyntiin liittyvät ongelmat ja rasismien ja syrjinnän voi tulkita yleisen paineteorian kuvaamiksi kielteisiä tunteita herättäväksi elämäntapahtumiksi. Aiemmin mainitussa Ilta-Sanomien lainauksessa nuoria, joilla on kielteisiä kokemuksia lapsuudesta lähtien, kuvataan ”angstisiksi”, jota voi tulkita yleisen paineteorian ja leimautumisteorian mukaisesta näkökulmasta. Maahanmuuttajataustaisten nuorten ja heidän perheidensä muita heikommissa mahdollisuuksissa voi nähdä myös Mertonin klassisen paineteorian ulottuvuuksia, koska heidän haasteitaan kuvaillaan useammin suhteessa yhteiskunnan sosiaaliseen rakenteeseen ja heikompiin mahdollisuuksiin saavuttaa sama kuin muut yhteiskunnan jäsenet.

Koronapandemian aikana monien palvelujen saatavuus heikkeni (Moilanen, Rönkä & Fadjukoff 2021, 643) joka on saattanut lisätä nuorten päihteidenkäyttöä itselääkitsemistarkoituksessa esimerkiksi mielenterveyden tai neuropsykiatrian haasteissa (Jurvanen ym. 2023, 190). Näkemys ilmeni myös artikkeleissa. Päihteitä, niihin liittyviä tapoja ja piirteitä käsittelevät sisällöt tarkentavat huono-osaisuutta, instituutioiden toimintaan liittyviä ongelmia sekä niiden välisiä kytköksiä. Nuorten päihteidenkäyttö oli artikkelien mukaan yhteydessä esimerkiksi mielenterveysongelmiin, mutta myös nuorten sosiaalisiin sidoksiin ja asenteisiin, jota käsittelem tarkemmin seuraavassa alaluvussa. Päihdekulttuuria käsitellään yhtä paljon Ilta-Sanomissa että Helsingin Sanomissa, jossa kummassakin se muodostaa n. 15 % havainnoista.

Itsekontrolliteorian näkökulmasta päihtyminen ja addiktio jo itsessään heikentävät henkilön itsekontrollia ja madaltavat rikoskäyttäytymisen mahdollisuutta, kun taas paineteoria näkee päihteidenkäytön yhtenä keinona purkaa negatiivisten suhteiden aiheuttamaa turhautumista (Agnew & White 1992, 477) tai vetäytyä yhteiskunnan epärealistisista tavoitteista (Merton 1967, 153). Ilta-Sanomien artikkelissa (30.1.2021) ehdotettiin korona-ajan ja erityisesti etäopetuksen luoneen puitteet, jossa vaikeissa kotioiloissa elävät nuoret pystyivät katoamaan ja elämään ”päihteiden ja väkivallan sävyttämää elämää”, jonka voidaan tulkita viittaavan siihen, että instituutioiden valvonnan ja kontrollin heikkeneminen edesauttoi sitä, että huono-osaisten nuorten päihteidenkäyttö eskaloitui. Samaa ehdottavat myös näkökulmat, joiden mukaan huumeiden helppoa saatavuutta pidettiin syynä sille, että aiempaa nuoremmat ovat alkaneet käyttää ja myydä huumeita. Sosiaalisen kontrollin teoriassa laillista ajankäyttöä tukemalla ehkäistään nuorten mahdollisuuksia ajautua hankaluuksiin (Gault-Sherman 2012, 123) ja artikkeleissa korona-aika yhdistettiin harrastustoiminnan tarjoaman mielekkään tekemisen loppumiseen, kuten Ilta-Sanomien lainaus osoittaa.

”Etäkoulu ei varmasti soveltunut kaikille lapsille. Siitä on monia viitteitä, että on tietyllä tavalla tiputtu vauhdista. Kuinka suuri osa lapsista tippui esimerkiksi harrastuksista? Harrastus loppui, eivätkä he palanneet enää sen jälkeen takaisin, eli sitä järkevää tekemistä ei ollut.” (IS 23.11.2022)

Huono-osaisuuden ja instituutioiden toiminnan välistä kytköstä korostava kuva oli yleisempi Ilta-Sanomien artikkeleissa, joissa 48,48 % eli melkein puolet luokitellusta sisällöstä käsitteli instituutioiden toimintaa ja huono-osaisuutta, kun taas 31,59 % keskittyi nuorisorikollisuuden sosiaalisiin selittäjiin, eli verkostoihin, asenteisiin ja arvoihin sekä statukseen. Loput 20,96 % sisällöstä käsitteli päihdekulttuuria ja muita selityksiä. Ilta-Sanomien korostuneempaa instituutioiden toiminnan käsittelyä saattaa selittää se, että artikkeleissa oli enemmän suoria lainauksia poliiseilta, joille kontrollinäkökulman voi tulkita olevan yleisempi tai ominaisempi. Instituutioiden toimintaan ja huono-osaisuuteen viittaavat tulkinnat välittävät kuvaa nuorisorikollisuudesta rakenteellisena ja yhteiskunnallisena ongelmana, jossa on keskeistä yhteiskunnan tukitoimien riittämättömyys ja perheiden kaltaisten yhteisöjen vaikeudet. Kuva ei kuitenkaan rajaudu tähän, vaan rakenteelliset ongelmat syventävät monia ongelmia nuorten omissa sosiaalisissa ympäristöissä, joita käsitellään seuraavaksi verkostojen, statuksen sekä asenteiden ja arvojen sisältöluokkien kautta.

5.2 Verkostojen, asenteiden ja statuskilpailun limittyvät vaikutukset

Helsingin Sanomissa sosiaaliset selittäjät, eli verkostot, asenteet ja status muodostavat 46,58 % luokitellusta sisällöstä. Myös huono-osaisuus (20,45 %) sai paljon huomiota Helsingin Sanomissa, mutta toisin kuin Ilta-Sanomissa, myös sitä käsiteltiin vahvemmin yhteydessä muihin sosiaalisia ulottuvuuksia käsitteleviin sisältöluokkiin. Huono-osaisuus nähtiin erityisesti sosiaalisena osattomuutena eli syrjäytymisenä. Nuorten verkostojen merkitystä käsiteltiin huomattavasti useammin Helsingin Sanomien nuorisorikollisuutta käsittelevissä artikkeleissa (26,70 %) kuin Ilta-Sanomissa (14,71 %). Myös Helsingin Sanomissa haastateltiin eniten poliiseja, mutta asiantuntijoiden lausunnot saivat enemmän palstatilaa kuin Ilta-Sanomissa.

Lajittelin verkostojen sisältöluokkaan tekstin osat, jotka lähestyivät nuorisorikollisuutta esimerkiksi nuorten kaveripiirin ja muiden viiteryhmiin, ryhmäytymisen ja sosiaalisen median kautta, tai jos koulua käsiteltiin sosiaalisena ympäristönä. Nuoruudessa vertais- ja kaverisuhteet ovat aiempien havaintojen mukaan erityisen tärkeitä ja nuorille on tyypillistä tehdä rikoksia yhdessä muiden kanssa (Haapakangas & Kaakinen 2023; Goldweber 2011), mitä myös käsiteltiin sekä Helsingin Sanomissa että Ilta-Sanomissa. Esimerkiksi rikoksia tekevä kaveripiiri mainittiin rikollisuudelle altistavaksi tekijäksi, sekä peräänkuulutettiin nuorten ryhmäsuhteiden ymmärtämistä ja koko kaveriporukan huomioimista rikoskäyttäytymisen lopettamiseksi.

”En ole kuullut kenenkään valittavan, että ryöstin siksi, koska asemani yhteiskunnassa on niin huono. Enemmänkin se on sitä, että kavereiden kanssa tuli tällainen idea ja liikuin huonossa seurassa.” (IS 10.11.2020)

Viittaukset nuorten ryhmäsuhteisiin ilmentävät monenlaisia rikollisuusteorioiden ulottuvuuksia. Vaikka yllä oleva esimerkki Ilta-Sanomien artikkelista viittaa nuoren omaan kertomukseen, nuorten omat rikoskäyttäytymiselleen antamat selitykset eivät varsinaisesti selitä rikollisuutta, vaan sitä voi lähestyä neutralisaatiotekniikkana, jolla rikosentekijä oikeuttaa tekonsa tai pyrkii vähättelemään omaa rooliaan. Kaveripiiriin vetoaminen on klassinen esimerkki vastuun kieltämisestä (Sykes & Matza 1957, 664–667) ja oppimisteorian mukaan kyse on yksilön omasta asenteesta, joka kertoo perusteluista, joita hän on omaksunut oikeuttaakseen rikoskäyttäytymisensä (Akers 2008, 80; Laine 2014, 134–135; Verril 2008, 23;

Kivivuori 2013, 223–224). Poliisin kommentti nuoren omasta kertomuksesta kuitenkin osallistuu rakentamaan lukijoille välittyvää kuvaa nuorisorikollisuudesta.

Helsingin Sanomien artikkelissa todettiin nuorilla olevan kova tarve kuulua joukkoon. Sisältöluokista erityisesti verkostot, status ja asenteet ovat vuoropuhelussa keskenään, koska asenteet ja arvot syntyvät sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Nuoruudessa vertaissuhteiden merkitys esimerkiksi identiteetin ja näkemysten muodostumisessa voi olla jopa vanhempia keskeisempi ja siirryttäessä lapsuuden intiimeistä kaverisuhteista laajempiin sosiaalisiin verkostoihin myös statuksen ja maineen merkitys korostuu (Rohrbeck & Garvin 2014, 1–2), sillä ne määrittävät nuoren asemaa sosiaalisessa rakenteessa. Artikkeleissa statushakuisuus liitetään sekä laajempaan yhteiskunnalliseen, eriarvoisuutta käsittelevään kontekstiin, että nuorten keskinäisiin suhteisiin, kuten seuraava Helsingin Sanomien lainaus ehdottaa:

”Hänen mukaansa puhumme liian vähän siitä, kuinka houkuttevalta rikollinen maailma voi nuoresta tuntua. Siitä voi tulla keino ratkaista konflikteja ja saada sosiaalista statusta omassa ryhmässä. Totuus on se, että rikokset ja väkivalta voivat olla todella palkitsevia ja sen takia niistä voi olla hirveän vaikea irrottautua. Elämä ilman sitä statusta voi olla todella tylsää ja yksinäistä.” (HS 28.10.2022)

Statuksen sisältöluokkaan liitin tekstin osat, jotka käsitelivät nuorten rikoksia esimerkiksi maineen, kunnioituksen, arvostuksen, statussymboleiden ja pramean elämäntyylin tavoittelemisen kautta. Helsingin Sanomissa nuorisorikollisuutta käsiteltiin statuksen näkökulmasta melkein puolet useammin kuin Ilta-Sanomissa ja se keräsi saman verran havaintoja (11,93 %) kuin instituution toiminnan sisältöluokka, joka taas oli kaikista yleisin sisältöluokka Ilta-Sanomien artikkeleissa (25,54 %). Klassisen paineteorian näkökulmasta statussymboleiden ja merkkipaateiden havittelu rikollisuuden kautta voisi kertoa yhteiskunnassa vallitsevasta vaurauden ihanteesta. Esimerkiksi Helsingin Sanomissa (10.11.2020) ehdotettiin, että ”rikoksia tehdään mahdollisesti siksi, että saadaan oma arvostus nousemaan” ja että nuoret eivät usko ”opiskeluun tai työn kautta saatuun elantoon”. Paineteorian mukaan se voi kertoa siitä, että on hyväksytty yhteiskunnan vaurautta koskevat ihanteet, mutta ei joko hyväksytä tai pidetä mahdollisena laillisia keinoja, joilla sen voisi saavuttaa (Merton 1967, 136–157). Klassisen paineteorian ulottuvuuksia ei kuitenkaan kovin usein eksplisiittisesti noussut esille artikkeleissa, vaan statusta kuvaavassa sisällössä painotettiin enemmän nuorten vertaissuhteita. Nuorten esitettiin hakevan statusta myös muilla

tavoilla kuin merkkivaatteiden kautta, kuten esimerkiksi tappelemalla ja jakamalla videomateriaalia rikoksista sosiaaliseen mediaan (esim. HS 3.11.2021).

Vastaavasti asenteita ja arvoja ilmaisevia tekstin osia esiintyi artikkeleissa noin puolet vähemmän suhteessa kolmeen suurimpaan sisältöluokkaan, eli huono-osaisuuteen, sosiaalisiin sidoksiin ja instituutioiden kontrolliin. Asenteiden sisältöluokka sisältää tekstin osia, jotka käsittelevät nuorisoriikollisuutta *haastateltujen näkemyksien mukaan* nuorilla esiintyvien asenteiden ja arvojen kautta. Artikkeleissa viitattiin erityisesti havaintoihin, jonka mukaan nuorten keskuudessa esiintyy rikollisuuden sekä jengi- tai gangstakulttuurin ihannointia. Muun muassa Ilta-Sanomien artikkelissa (22.4.2021) haastateltu kuvasi, että ”niissä porukoissa ei ole tavoitteena saada ylioppilastutkintoa vaan tulla ammattirikolliseksi”. Lehdet raportoivat jonkin verran nuorten aiempaa kielteisemmästä asenteesta poliiseja ja muita viranomaisia kohtaan, mikä liitettiin muun muassa kesän 2020 poliisiväkivaltaa vastustaneisiin mielenosoituksiin ja jengikulttuurissa ilmeneviin arvoihin, kuten ryhmän jäsenten keskinäiseen lojaaliuteen, jonka rikkomiseen suhtaudutaan vakavasti. Ruotsissa jengirikollisuus on pahentunut, minkä vuoksi jengiytymisestä on oltu huolestuneita Suomessakin. Vaikka kokonaisuudessaan artikkelit käsitelivät nuorten tekemiä rikoksia yleisesti, artikkeleissa näkyi myös jengirikollisuudesta käydyn julkisen keskustelun ja uutisoinnin eri vaiheita: jengiytymiseen suhtauduttiin mahdollisena kehityskulkuna tulevaisuudessa, mutta samalla korostettiin ettei nuorten ryhmäytyminen tai jengikulttuurin ihannointi vielä tarkoita sitä, että nuoret kuuluisivat järjestäytyneeseen rikollisjengiin.

Artikkelien mukaan rikoksia tekevien nuorten sosiaaliset verkostot liittyivät usein päihdeidenkäyttöön ja huumekauppaan. Päihdekulttuurin voi sanoa olevan itsessään eräänlainen sosiaalinen sidos. Pääsääntöisesti päihteistä ja huumeaineista puhuttiin artikkeleissa yleiseltä pohjalta, mutta Ilta-Sanomien artikkelissa (10.11.2020), esimerkiksi kannabiksen ja amfetamiinin erilaiset käyttäjäprofiilit oli huomioitu: jälkimmäisen todettiin korostuvan rikosaktiivisten nuorten kohdalla, kun taas kannabis kiinnostaa nuoria sosioekonomiseen taustaan katsomatta. Vaikka alaikäisten päihdeidenkäyttö tai kannabis ei ole laissa sallittua, ne eivät vielä yksinään vaikuta määrittävän nuorta nuorisoriikolliseksi, joka voi kertoa siitä, että nuorten päihdeidenkäyttötapoihin suhtaudutaan eri tavoilla. Esimerkiksi Maggs ja Hurrelmann (1998) tekevät eron nuorten päihdekokeilujen tai maltillisen päihdeidenkäytön ja ongelmakäytön välille. Heidän mukaansa riskikäyttäytyminen jossain määrin kuuluu nuoren kehitykseen kohti aikuisuutta, ja juomisen ja tupakoinnin osalta sillä voi olla myönteisiä vaikutuksia kaverisuhteisiin ja parisuhteen löytämiseen. Siinä missä kokeilut ja maltillinen

laillisten aineiden kulutus voi selittyä vertaisryhmien vaikutuksella, ongelmakäyttöä selittää heidän mukaansa todennäköisemmin pitkään kestäneet psykologiset ongelmat. (Maggs & Hurrelmann 1998, 383–384.) Yleisesti huumeita koskevan asenneilmapiirin esitettiin muuttuneen sallivammaksi artikkeleissa ja nuorisorikollisuutta selitettiin kummassakin lehdessä päihdekulttuurin laajemmalla muutoksella.

”Teräseiden yleistymisen puolestaan liittyy mahdollisesti huumeaineiden lisääntymiseen. Poliisi on havainnut, että yhä nuorempia värvätään huumekauppiainiksi. ”Siihen kulttuuriin kuuluu varustautuminen ja velanperintä. Yhä nuorempia ja nuorempia henkilöitä on tilanteissa, joissa peritään velkaa väkivallalla.” (HS 22.4.2021)

Sekä Helsingin Sanomien että Ilta-Sanomien artikkeleissa suurta huomiota sai erityisesti teräseiden yleistymisen huumekauppojen ja -velkojen kontekstissa sekä itsepuolustustarkoituksessa. Kuten lainauksesta ilmenee, Helsingin Sanomissa raportoitiin myös aikuisten värväävän nuoria verkostoihinsa. Ilta-Sanomien artikkelissa (22.4.2021) puolestaan todettiin, että huumekauppaan sekaantuneet nuoret ”kopioivat aikuisten maailmaa”, jota voi tulkita oppimisteorian kautta. Muiden imitointi ja matkiminen on keskeinen oppimisteorian ulottuvuus, joka kuvaa sitä miten muilta ihmisiltä, kuten vanhemmilta rikollisilta, voidaan oppia rikollisuudelle myönteisiä määritelmiä, toimintatapoja ja tekniikoita (Akers 2008, 80; Laine 2014, 134–135).

Verkostojen, statuksen ja asenteiden kokonaisuus välittää nuorisorikollisuudesta kuvaa, joka liittyy muun muassa nuoruuden elämänvaiheeseen liittyviin sosiaalisiin riskeihin. Verkostoihin, statukseen ja asenteisiin viittaavassa sisällössä oli yleisesti havaittavissa etenkin oppimisteoreettisia ulottuvuuksia, koska vaikka oppimisteoriassa huomioidaan laajasti nuorten vuorovaikutus niin perheen, naapuruston kuin viranomaistenkin kanssa (Akers & Sellers 2009, 90), sen piirissä on kiinnitetty erityisen paljon huomiota nuorten kaveri- ja vertaissuhteisiin, kun taas esimerkiksi sosiaalisen kontrollin teoria on keskittyneempi yhteiskuntaan, sen instituutioihin ja perheeseen kohdistuviin siteisiin. (Akers 2008, 85; Akers & Sellers 2009, 129; Hirschi 1969, 16). Yhteys rikollisuuden ja iän välillä on laajalti hyväksytty kriminologiassa (Steffensmeier ym. 1989) ja nuoruuden ikävaiheelle on yleistä, että itsenäistyessä siteet vanhempiin heikkenevät samalla kun siteet ikätovereihin vahvistuvat (Gault-Sherman 2012, 130). Oppimisteorian tulkintakehys kattaa myös hyvin monenlaisia tilanteita, esimerkiksi

nykyaikana hyvin keskeisen sosiaalisen median merkityksen ja päihteiden ja materian palkitsevuuden (Akers & Sellers 2009, 90–93).

Eryityisesti riskin nähtiin artikkeleissa kohdistuvan huono-osaisiin nuoriin, jotka eivät ole päässeet yhteiskuntaan kiinni, mutta joilla on tarve kuulua johonkin. Oppimisteoria ja paineteoria kummatkin huomioivat statuksen merkityksen, mutta hieman toisistaan poikkeavilla tavoilla. Klassisessa paineteoriassa statuskilpailun aiheuttama stressi ja turhautuminen purkautuu rikollisuutena jos nuori kokee, ettei hänellä ole keinoja saavuttaa yhteiskunnan materialistisia ihanteita ja keskiluokkaisia arvoja (Merton 1967, 136–139; Cohen 1955, 122–134), kun taas oppimisteorian mukaan status ohjaa käytöstä sen palkitsevuuden vuoksi. Oppimisteorian mukaan status myös pohjimmiltaan selittää rahan ja aineellisen omaisuuden tuottamaa mielihyvää ja hyväksyntää (Akers & Sellers 2009, 90–93). Teorioissa ilmenee päällekkäisyyksiä, minkä vuoksi myös artikkeleiden statusta kuvaavissa sisällön osissa on viitteitä kummankin rikollisuusteorian ulottuvuuksista. Esimerkiksi Helsingin Sanomien artikkelissa (10.11.2020) puukotusryöstöt liitettiin siihen, ettei nuorella ole ”yhteiskunnan hyväksymiä keinoja” hankkia kalliita merkkivaatteita, joiden avulla ”he tavoittelevat hyväksyntää ja arvostusta”. Toisessa Helsingin Sanomien artikkelissa (14.10.2022) ehdotetaan suoraan, että ryöstöt voivat olla keino parantaa omaa sosioekonomista asemaa. Ilta-Sanomien artikkelissa puolestaan nostetaan esille, että väkivaltarikoksia tehdään myös oman maineen ja kunnian suojelemiseksi, mikä heijastaa oppimisteorian ajatuksia ennakoituista positiivisista tai negatiivisista seurauksista.

Myös virtuaaliset yhteisöt ja samaistuttavat viiteryhvät sosiaalisessa mediassa on huomioitu oppimisteoriassa, jossa ne lasketaan yhdeksi eriyttävän oppimisaltiuden, eli differentiaalisen assosiaation lähteeksi (Akers & Sellers 2009, 90). Artikkeleissa sosiaalisen median nähtiin liittyvän nuorten sosiaaliin suhteisiin, statushakuisuuteen ja asenteisiin monella tapaa. Sosiaaliseen mediaan liittyvät ongelmat yhdistettiin etenkin kiusaamiseen ja väkivaltavideoiden jakamiseen, ja pienemmässä määrin myös esimerkiksi jengirikollisten välittämään houkuttelevaan kuvaan rikollisesta elämästä. Sosiaaliseen mediaan ladattuja videoita käytettiin haastateltavien mukaan myös rakentamaan mainetta. Lainaukset osoittavat, että asenteiden ehdotettiin muovautuvan paitsi sosiaalisen median, myös nuorisokulttuurin ja muun rikoksia ihannoivan viihteen kautta, jonka pelättiin normalisoivan väkivaltaa ja heikentävän nuorten moraalitajua.

”Ryöstö- ja väkivaltatilanteista kuvattuja videoita on jaettu laajalti esimerkiksi nuorten suosimissa Snapchatissa ja Telegramissa.

– Olen pohtinut, että onko tällainen materiaaliäihky johtanut siihen, että nuorten käsitys oikeasta ja väärästä on jotenkin vääristynyt.” (IS 11.9.2023).

”Tulkintani mukaan väkivaltakulttuuri normalisoituu, kun näitä kuvia ja videoita levitetään esimerkiksi kouluissa oppilaiden kesken”. (HS 14.10.2022)

Nuorten välisiin suhteisiin liittyvien riskitekijöiden nähtiin olevan monitahoisia. Helsingin Sanomissa (28.10.2022) väkivallan ehdotettiin muuttuneen jengikulttuurin ihannoinnin myötä hyväksytyksi keinoksi ratkaista konflikteja, mutta esimerkiksi Ilta-Sanomissa (11.9.2023) sosiaalisen median ohella myös koulu nostettiin esille ympäristönä, jossa selvittämättömät konfliktit saattavat kärjistyä. Näin ollen nuorten sosiaalisia suhteita käsiteltiin myös tavalla, jota voidaan tulkita Agnewn yleisen paineteorian mukaisista lähtökohdista. Kiusaaminen, statuskilpailun aiheuttama stressi ja muut riitatilanteet ovat yleisen paineteorian mukaisia negatiivisia ihmissuhteita, jolloin rikoskäyttäytymistä, oli se väkivaltaa tai päihteiden väärinkäyttöä, ei selitä oppimisteorian tavoin altistuminen rikollisuudelle myönteisille määritelmille, vaan kuormittavan tilanteen synnyttämä henkinen paine.

Artikkelien mukaan virtuaalisten ja tosiasiallisten sosiaalisten verkostojen nähdään siis paitsi välittävän nuorille rikollisuutta ihannoivia tai sen hyväksyviä asenteita ja arvoja, myös selittävän statuksen tärkeyttä nuorten keskinäisissä suhteissa. Sosiaaliset verkostot tarjoavat nuorille yhteenkuuluvuutta, jota esimerkiksi perhe tai yhteiskunta ei ole pystynyt tarjoamaan, mutta ne myös stressaavat ja ahdistavat nuoria. Tähän viittaavat artikkelien sisällöt, jotka käsittelevät kiusaamista, nuorten ryhmäytymistä tai jengikulttuurin ihannoitua, huumekauppaan osallistumista ja statushakuisuuden korostumista esimerkiksi ryöstöissä ja väkivaltavideoissa. Kokemuksen osattomuudesta nähdään koskevan etenkin huono-osaisia nuoria, joilla on taustalla ylisukupolvisia ongelmia, maahanmuuttajataustaa ja tämän aiheuttamaa syrjintää sekä mielenterveysongelmia. Artikkeleissa vaihtelee se, painotetaanko rakenteellista vai sosiaalista kuvaa nuorisoriikollisuudesta, mutta kuvat liittyvät toisiinsa.

5.3 Yhteenveto tuloksista

Poliisi oli eniten haastateltu ammattiryhmä kummassakin lehdessä, mikä on odotettavissa oleva tulos aiheeseen eli nuorisoriikollisuuteen nähden. Ilta-Sanomien artikkeleissa poliisin osuus

muihin haastateltuihin verrattuna oli kuitenkin Helsingin Sanomia merkittävämpi, joka yhdessä haastateltujen lausunnoille annetun palstatilan kanssa voi selittää sitä, miksi instituution kontrollia käsittelevät sisällön osat korostuivat Ilta-Sanomissa. Lehdet erosivat siinä, että Helsingin Sanomat haastatteli asiantuntijoita, kuten tutkijoita, huomattavasti useammin kuin Ilta-Sanomat, joka taas haastatteli enemmän järjestöjen ja sosiaali- ja terveysalan toimijoita.

Yleisesti ottaen lehdissä nähty retoriikka oli asiapitoista, mutta joitain värittyneitäkin ilmaisuja esiintyi, jolloin ne olivat usein, joskin eivät aina, haastatellun tahon omia luonnehdintoja ilmiöstä. Tällaisia luonnehdintoja esiintyi enemmän Ilta-Sanomissa, joiden artikkelit saattoivat rakentua pitkälti haastateltavan kommentteista. Kuitenkin myös toimittajat jossain määrin värittivät omaa tekstiään, esimerkiksi Helsingin Sanomien (28.10.2022) toimittaja aloitti artikkelin vertaamalla nuorten tilannetta pääkaupunkiseudulla ”B-luokan gangsterielokuvaan”. Artikkeleissa oli viitteitä perinteisesti huolipuheeksi tai moraalipaniikiksi mielletystä retoriikasta. Kohahduttavimmat kohdat oli nostettu otsikkoon, esimerkiksi Ilta-Sanomissa (22.4.2021) kerrottiin nuorilta löytyneen viidakkoveitsiä ja joidenkin nuorten puukon kantaminen rinnastettiin yleisyydessään puhelimeen. Syitä nuorten rikollisuuden ihailulle haettiin nuorisokulttuurista ja nuorten väkivallan todettiin ”räjähtäneen” ja ylipäättään usein puhuttiin huolestumisesta. On osin tulkintakysymys, onko moraalipaniikista tai huolipuheesta puhuminen kuitenkin perusteltua. Esimerkiksi Thompson ja Williams (2014, 144; 240–247) ovat esittäneet, että moraalipaniikin käsitettä on käytetty liian usein poliittisen taistelun välineenä suojelemaan eri tahojen ristiriitaisia intressejä. Leipätekstissä muistutettiin usein myös ilmiön marginaalisuudesta eli sitä, että nuorisorikollisuus on korostunut erityisesti rikosaktiivisten nuorten keskuudessa, jonka voi tulkita merkiksi siitä, että media on pyrkinyt myös välttämään ylilyöntejä ilmiön raportoinnissa.

Vaikka analysoin yhtä monta ja suunnilleen yhtä pitkää artikkelia kummaltakin lehdeltä, Ilta-Sanomista löytyi enemmän rikollisuuden syitä käsitteleviä sisällön osia, kuten kappaleita, lauseita tai sanoja, kuin Helsingin Sanomissa. Mistä tämä johtuu? Ensinnäkin Helsingin Sanomien artikkeleissa usein pohjustettiin ilmiötä verrattain enemmän kuin Ilta-Sanomilla, eli kerrattiin aikaisempia keskustelua herättäneitä tapauksia, raportoitiin tilastoista ja luonnehdittiin tyypillisiä nuorten tekemiä rikostekoja yleisellä tasolla. Myös tutkijat, joita Helsingin Sanomissa haastateltiin useammin kuin Ilta-Sanomissa, olivat pidättyväisempiä kommentteissaan kuin poliisit. Ilta-Sanomien artikkeleissa taas annettiin enemmän palstatilaa haastateltavien lausunnoille, joka on yhdessä poliisien suuren osuuden kanssa voinut johtaa siihen, että pohdintoja tämänhetkisen nuorisorikollisuuden syistä ja taustoista käsiteltiin

enemmän ja Helsingin Sanomia suuremmin. Ilta-Sanomien on kahdesta lehdestä viihteellisempi ja kevyempi, joka näkyy myös retoriikassa ja raportoinnin tavoissa. Sosiaalisten sidosten korostuminen Helsingin Sanomissa saattaa siis osin johtua siitä, että Helsingin Sanomien linja oli yleisesti varovaisempi kuin Ilta-Sanomilla, jonka vuoksi näkökulma keskittyi spekulatiivisen syiden käsittelyn sijasta valmiiksi vahvaan näyttöön, kuten nuorten rikoskäyttäytymisen ryhmäsidonnaisuuteen. Mahdollisesti samasta syystä myös statukseen liittyviä teemoja käsiteltiin enemmän kuin Ilta-Sanomissa.

Suurimpia sisältöluokkia analysoitaessa Helsingin Sanomat ja Ilta-Sanomien vaikuttavat tuottavan nuorisorikollisuudesta kaksi hieman toisistaan poikkeavaa kuvaa. Helsingin Sanomissa verkostoille annettiin mahdollisesti suuri painoarvo jo valmiiksi edellä mainituista syistä, mutta sosiaalisten sidosten merkitys korostui myös siksi, että se oli läsnä myös muissa ulottuvuuksissa. Huono-osaisuus ja päihdekulttuuri tekevät nuorten sosiaalisista suhteista ja verkostoista aiempaa epävakampia, asenteita omaksutaan sosiaalisten suhteiden kautta ja statukselle annetaan suuri painoarvo siksi, että se määrittää nuoren asemaa heidän verkostoissaan. Vahvan sosiaalisen näkökulman vuoksi instituutioiden toiminta jäi vähemmälle huomiolle Ilta-Sanomiiin verrattuna.

Sen sijaan Ilta-Sanomissa etenkin huono-osaisuus ja päihdekulttuuri vaikeuttavat instituutioiden, kuten vanhempien tai viranomaisten toimintaa muun muassa sen vuoksi, ettei heillä ole ollut riittäviä resursseja tai mahdollisuuksia vastata rikoksilla oireilevien nuorten tarpeisiin esimerkiksi ylisukupolvisten ongelmien, etäkoulun rajoitteiden tai lainsäädännön vuoksi. Ilta-Sanomien artikkeleissa korostuu siis vastaavasti kontrollin puute myös muiden ulottuvuuksien selittäjänä tai seurauksena. Nuoret ovat voineet jatkaa huumeiden käyttöä, koska koulu tai vanhemmat eivät ole pystyneet vahtimaan heitä. Huono-osaisuus edesauttaa sitä, että nuorten vanhemmat väsyvät eivätkä jaksa ylläpitää rajoja. Nuoret jakavat väkivaltaista materiaalia sosiaalisessa mediassa Ilta-Sanomien (25.11.2022) mukaan muun muassa siksi koska ”siihen ei ole päästy väliin” ja ”jo lapsesta saakka aika vapaasti voit tuolla touhuta ja laittaa minkälaisia videoita tahansa eetteriin.”

Nuorisorikollisuudesta muodostetut kaksi kuvaa liittyvät myös toisiinsa. Sosiaaliset ongelmat vaatisivat instituutioiden väliintuloa, mutta niiden heikkoudet edesauttavat ongelmien jatkumista ja syventymistä. Kun nuorten sosiaaliset ongelmat esimerkiksi kouluissa kärjistyvät entisestään, myös opettajien kuorma kasvaa ja resurssit ehtyvät. Havainnot kuvaavat samaa mitä todetaan usein rikollisuutta selittävien teorioiden yhteydessä. Nuorisorikollisuuden syyt ovat moninaisia, joten myös keskustelu nuorisorikollisuudesta on monitahoista. Myös

sisältöluokissa oli viitteitä useamman kuin yhden rikosteorian ulottuvuuksia, joka kertoo siitä, ettei mikään yksinään kykene selittämään nuorten rikoskäyttäytymistä, vaan se on monen tekijän summa. Niin teorit kuin artikkeleissa esitetyt näkökulmat ovat osin päällekkäisiä ja tarkentavat toistensa esille nostamia huomioita.

6 Johtopäätökset ja pohdinta

Tässä Pro Gradu -tutkielmassa tutkin millaisia rikollisuusteorioiden ulottuvuuksia Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien artikkeleissa vuosina 2020–2023 ilmeni selvittääkseni, millainen kuva nuorisorikollisuudesta muodostuu. Toteutin tutkielman sisällön erittelynä käyttäen otantamenetelmänä harkinnanvaraista näytettä, joita valikoitui yhteensä 20 kappaletta. Eristin rikollisuusteorioista keskeisimpiä teemoja, joista muodostin tutkielmani sisältöluokat, jotka ovat huono-osaisuus, verkostot, instituutioiden toiminta, status, asenteet ja muut syyt. Aineiston pohjalta syntyi vielä päihdekulttuurin sisältöluokka. Käytin luokitusyksikkönä digitaalisen artikkelin kappalejakoja, josta etsin sisältöluokkia ilmaisevia sanoja, ajatuksia tai toimintojen kuvauksia eli sisällön osia. Analyysivaiheessa yhdistin määrällisen lähestymistavan aineiston laadulliseen tarkasteluun.

Helsingin Sanomat ja Ilta-Sanomat painottivat artikkeleissaan osin erilaisia tulkintoja nuorisorikollisuuden syistä. Helsingin Sanomien artikkeleissa käsiteltiin kaikkein eniten nuorten verkostoja, jonka vuoksi sosiaalinen näkökulma korostui. Suhteellisesti Ilta-Sanomat käsitteli nuorisorikollisuutta sensaatiohakisemmin ja artikkeleissa esiintynyt retoriikka oli kovempaa. Ilta-Sanomat antoi eniten painoarvoa instituutioiden toiminnalle, kuten koulun, poliisin, viranomaisten ja perheiden heikolle kontrollille. Näissä tulkinnoissa lehdet myös erosivat toisistaan eniten. Lehdet olivat kuitenkin yhtä mieltä siitä, että huono-osaisuus selittää merkittävän osuuden nuorisorikollisuudesta. Myöskään päihdekulttuurin, asenteiden ja muiden syiden osalta havaintomäärät eivät merkittävästi eronneet toisistaan, mutta statusta käsiteltiin Helsingin Sanomissa enemmän kuin Ilta-Sanomissa. Kummassakin lehdessä suosittiin yhtä selitystä enemmän kuin muita, mutta molemmat pyrkivät huomioimaan sen, että nuorten rikoskäyttäytyminen on monen tekijän summa, johon voi liittyä myös keskenään erilaisia kehityskulkuja.

Tutkielman perusteella lehdistö välittää nuorisorikollisuudesta kahdenlaista kuvaa. Ensimmäinen kuva on yleisempi Ilta-Sanomissa ja se korostaa sitä, miten etenkin poliisin, koulun ja lastensuojelun heikkoudet sekä perheiden kasvatusongelmat edesauttavat sitä, että nuorten huono-osaisuus jatkuu tai syvenee. Näkökulman mukaan nuorisorikollisuudesta piirtyy kuva ennen kaikkea yhteiskunnallisena ongelmana. Toinen nuorisorikollisuudesta muodostuva kuva keskittyy enemmän nuorten keskinäisiin ryhmiin ja alakulttuureihin, kuten päihdeporukoihin, huumekauppaan ja orastavaan jengiytymiskehitykseen. Artikkeleiden mukaan rikollisuutta neutraloivat tai suorastaan ihannoivat ajatusmallit leviävät verkostoissa ja

nuorten suosimissa sosiaalisissa medioissa, ja kehitykseen liitetään myös sallivampi asenne huumausaineisiin. Jälkimmäinen kuva oli yleisempi Helsingin Sanomissa.

Aineistoa pystyi tulkitsemaan useamman kuin yhden rikollisuusteorian kautta, mikä kertoo teorioiden päällekkäisyydestä ja lähentymisestä. Tämä vahvisti kriminologiassa yleistynyttä käsitystä, etteivät rikollisuusteoriat sulje toisiaan pois, vaan pikemminkin selittävät saman ilmiön eri puolia tai osa-alueita. Aineiston analyysissä löytyi eniten vastaavuutta oppimisteorian, sosiaalisen kontrollin teorian ja yleisen paineteorian ulottuvuuksiin ja vähiten leimautumisteoreettisiin ulottuvuuksiin, mikä kertoo siitä, että nuorten rikollisuutta selitetään useammin nuorten kaverisuhteilla, sovinnaisuutta tukevien siteiden heikkoudella ja vaikeilla tunteilla ja elämäntilanteilla, ja vähiten sillä että nuori omaksuu muiden negatiiviset käsitykset minäkuvakseen ja alkaa käyttäytyä rooli-dotusten mukaisesti.

Tältä osin tulokset vahvistivat erityisesti aikaisempia havaintoja, joiden mukaan nuoret tekevät yleensä rikoksia ryhmissä. Sosiaalinen oppimisteoria on saanut tukea monissa teorioiden empiirisissä vertailuissa, ja tutkielman tulokset puoltavat sen mukaisia näkökulmia. Toisaalta on mahdollista, että empiirisen menestyksensä vuoksi oppimisteorian ulottuvuudet korostuivat lehtiartikkeleissa ja monet haastateltavat halusivat käsitellä aihetta näkökulmista, joilla on jo valmiiksi tutkimuksellista näytöä. Aiemmat tutkimukset ja artikkelien perusteella tehdyt havainnot eivät siten ole ristiriidassa keskenään. Oppimisteorian, sosiaalisen kontrollin teorian ja yleisen paineteorian saama tuki voi kertoa siitä, että ne ovat sopivampia selittämään sitä, miksi nuori alkaa käyttäytyä rikollisesti, kun taas muut teoriat voivat olla sopivampia selittämään muunlaista rikollisuutta.

Vaikka nuorisoriikollisuus on monesti tunteita herättävä aihe, tutkielman perusteella lehdistön keskustelu nuorisoriikollisuudesta näyttöä moninaisena. Nuorisoriikollisuuden syitä haetaan kummassakin lehdessä pääsääntöisesti yhteiskunnallisista tai yhteisötason ongelmista, mutta vähemmän huomiota kohdistettiin rikollisuutta selittäviin yksilötason alttiuksiin. Biologisia selityksiä käytettiin joissain artikkeleissa taustoittamaan nuorisoriikollisuutta etenkin nuoruuteen liittyvän kypsymättömyyden kautta. Lehdistön välittämä nuorisoriikollisuuskuvan voi nähdä kannustavan sosiaalipolitiikkaa kiinnittämään enemmän huomiota perheiden hyvinvointiin, yhteiskunnan tasa-arvoon ja päihdepolitiikkaan. Artikkelit myös nostavat esille nuorten sosiaaliin suhteisiin liittyviä vaikeuksia ja sosiaaliseen mediaan liittyviä riskejä, kuten kiusaamisen ja haitallisen sisällön, kuten väkivaltavideot. Nuorisoriikollisuutta ja siihen kohdistunutta mediahuomiota on tutkittu paljon, mutta tämä Pro Gradu-tutkielma jäseni ja kiteytti lehdistön välittämän keskustelun keskeisiä näkökulmia 2020-luvun alun kontekstissa,

kun esimerkiksi Ruotsin jengirikollisuuteen liittyvät ongelmat ja nuorten vakavat väkivaltarikokset herättivät yhteiskunnan pohtimaan uusia uhkakuvia.

Tutkielman merkittävimmät haasteet liittyivät suuren tietomäärän hallintaan niin aineiston kuin rikollisuusteorioiden kohdalla, mikä hidasti työskentelyä. Jälkikäteen ajateltuna työtä olisi voinut rajata enemmän, koska se olisi mahdollistanut johonkin näkökulmaan keskittymisen. Myös sisällön erittelyllä on menetelmänä rajoituksensa. Sisältöluokkien muodostamista pidetään menetelmän keskeisimpänä vaiheena (Pietilä 1976), jonka vuoksi sen onnistumiseen on syytä kiinnittää huomiota. Käytännössä sisältöluokkien validiteetti tulee harvoin empiirisesti testatuksi, koska se vaatisi että tutkittaisiin missä määrin muut ihmiset ovat samaa mieltä sisällön osien luokittelusta. Tämä tekee menetelmän alttiiksi subjektiivisuudelle. Pysin tuomaan esille tekemiäni valintoja nostamalla esimerkkejä aineistosta ja kuvailemalla millaisilla perusteilla luokittelin sisällön osia eri sisältöluokkiin.

Sisältöluokkien muodostaminen oli myös teorioiden määrän ja ristikkäisyyden vuoksi vaativa tehtävä. Lisäksi aineiston analysointivaiheessa huomasin, ettei yksikään sisältöluokista kattanut täysin sitä merkitystä, joka artikkeleissa annettiin nuorten päihteenkäytölle ja siihen liittyville piirteille, minkä vuoksi muodostin aineistolähtöisen päihdekulttuurin sisältöluokan. Kaiken kaikkiaan luokat kattavat rikollisuusteorioiden keskeisimmät ulottuvuudet tutkielman laajuuteen nähden.

Tutkielman pieni otos asettaa rajoitteet tulosten yleistettävyydelle, jonka vuoksi tuloksia tulee tulkita suuntaa antavina. Tarkastelun ulkopuolelle jäivät esimerkiksi pääkirjoitukset, kolumnit ja uutiset, jotka myös osallistuvat välittämään kuvaa nuorisoricollisuudesta. Jatkossa nuorisoricollisuudesta käytävää keskustelua voi esimerkiksi analysoida käyttämällä muita, tässä tutkielmassa ulkopuolelle jätettyjä teorioita, kuten alakulttuuriteoriaa ja rutiinitoimintojen teoriaa. Tulosten yleistettävyyttä rajoittaa myös tutkielman sitoutuminen aikaan ja paikkaan, eli Suomessa 2020-luvun alussa nuorisoricollisuutta käsitteleviin lehtiartikkeleihin. Esimerkiksi suhtautuminen nuorten jengirikollisuuteen oli artikkeleissa vielä epävarmaa ja ristiriitaista, ja mahdollisesti vasta tulevaisuudessa voidaan analysoida ilmiötä ja siitä käytävää keskustelua enemmän.

Lähteet

- Abrutyn, S. (2019). Toward a General Theory of Anomie The Social Psychology of Disintegration. *Archives Européennes de Sociologie. European Journal of Sociology.*, 60(1), 109–136.
- Archer, R.J.L. & Flexon, J.L. (2022). Unstructured Socializing With Peers and Delinquency: The Role of Mediation Through the Lens of Akers' (1998) Social Structure Social Learning Theory of Crime and Deviance. *American Journal of Criminal Justice*, 47, 980–1005.
- Agnew, R. (1999). “A General Strain Theory of Community Differences in Crime Rates.” *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 36(2), 123-155.
- Agnew, R. & White, H. R. (1992). An Empirical Test of General Strain Theory. *Criminology (Beverly Hills)*, 30(4), 475–500.
- Akers, R.L. (1998). *Social Learning and Social Structure: A General Theory of Crime and Deviance*. Boston: Northeastern University Press.
- Akers, R.L. (2008). “Self-Control and Social Learning Theory” teoksessa Goode, Erich (toim.): *Out of Control. Assessing the General Theory of Crime*. Stanford, California: Stanford Social Sciences, 77–89.
- Akers, R.L. (2017). *Social Learning and Social Structure. A General Theory of Crime and Deviance*. Routledge.
- Akers, R.L. & Sellers, C.S. (2009). *Criminological theories: introduction, evaluation, and application* (5th ed.) New York: Oxford University Press.
- Baumer, E. P., Cundiff, K. & Luo, L. (2020). The contemporary transformation of american youth: An analysis of change in the prevalence of delinquency, 1991–2015. *Criminology*, 59(1), 109–136.
- Barnes, J.C. & Boutwell, B.B. (2012). On the relationship of past to future involvement in crime and delinquency: A behavior genetic analysis. *Journal of Criminal Justice*, 40(1), 94–102.
- Becker, H.S. (1963). *Outsiders: Studies in the Sociology of Deviance*. New York: Macmillan.
- Beaver, K.M., Barnes, J.C. & Boutwell, B.B. toim. (2014). *The nurture versus biosocial debate in criminology: On the Origins of Criminal Behavior and Criminality*. Los Angeles: SAGE.

Beaver, K. M., Connolly, E. J., Schwartz, J. A., Al-Ghamdi, M. S., & Kobeisy, A. N. (2013). Genetic and environmental contributions to stability and change in levels of self-control. *Journal of Criminal Justice*, 41(5), 300–308.

Beaver, K. M., DeLisi, M., Wright, J. P. & Vaughn, M. (2009). Gene-environment interplay and delinquent involvement: Evidence of direct, indirect, and interactive effects. *Journal of Adolescent Research*, 24, 147–168.

Ben-Yehuda, N. & Goode, E. (1994). Moral Panics: Culture, Politics, and Social Construction. *Annual Review of Sociology*, 20, 149–171.

Boisvert, D., Boutwell, B. B., Vaske, J. & Newsome, J. (2013). Genetic and environmental overlap between delinquent peer association and delinquency in adolescence. *Criminal Justice and Behavior*, 41, 58–74

Braithwaite, J. (1989). *Crime, Shame, and Reintegration*. Cambridge: Cambridge University Press.

Cho, S., & Galehan, J. (2020). Stressful Life Events and Negative Emotions on Delinquency Among Korean Youth: An Empirical Test of General Strain Theory Assessing Longitudinal Mediation Analysis. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 64(1), 38–62

Christakis, N. A. & Fowler, J. H. (2014). Friendship and natural selection. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 111, 10796–10801.

Cohen, A.K. (1955). *Delinquent Boys. The Culture of the Gang*. The Free Press, Glencoe, Illinois.

Connolly, E.J., & Beaver, K.M. (2014). Examining the Genetic and Environmental Influences on Self-Control and Delinquency: Results From a Genetically Informative Analysis of Sibling Pairs. *Journal of Interpersonal Violence*, 29(4), 707–735.

Danielsson, P. (2022). *Nuorten väkivaltarikollisuuden määrä ja piirteet poliisin tietoon tulleen rikollisuuden valossa*. Keskusrikospoliisi. Tiedusteluosasto.

Farrell G., Tilley, N. & Tseloni, A. (2014) Why the crime drop? *Crime and Justice* 43(1), 421–490.

- Featherstone, R., & Deflem, M. (2003). Anomie and Strain: Context and Consequences of Merton's Two Theories. *Sociological Inquiry*, 73(4), 471–489.
- Fernandez-Molina, E., & Bartolome Gutierrez, R. (2020). Juvenile crime drop: What is happening with youth in Spain and why? *European Journal of Criminology*, 17(3), 306–331.
- Fox, B. (2017). "It's nature and nurture: Integrating biology and genetics into the social learning theory of criminal behavior," *Journal of Criminal Justice, Elsevier*, vol. 49(C), 22–31.
- Gault-Sherman, M. (2012) It's a Two-Way Street: The Bidirectional Relationship Between Parenting and Delinquency. *Journal of youth and adolescence*, vol. 41 (2), 121–145.
- Gibson, C.L. & Costa, E.T. (2014). "A Biosocial Review on Childhood Antisocial Behavior" teoksessa Beaver, Kevin M., Barnes, James C. ja Boutwell, Brian B. (toim.), *The Nurture Versus Biosocial Debate in Criminology: On the Origins of Criminal Behavior and Criminality*. Los Angeles: SAGE.
- Glynn, C. J. (2018). *Public Opinion* (Third edition.). Boca Raton, FL: Routledge.
- Goldweber, A., Dmitrieva, J., Cauffman, E., Piquero, A.R. & Steinberg, L. (2011). The Development of Criminal Style in Adolescence and Young Adulthood: Separating the Lemmings from the Loners. *Journal of Youth and Adolescence*, 40(3), 332–346.
- Gottfredson, M. R. & Hirschi, T. (1990). *A General Theory of Crime*. Stanford, California: Stanford University Press.
- Griffiths, G. & Norris, G. (2020). Explaining the crime drop: contributions to declining crime rates from youth cohorts since 2005. *Crime Law Soc Change* 73, 25–53.
- Haapakangas, K. & Kaakinen, M. (2023). Mitä tuoreimmat tilastot kertovat nuorten väkivaltarikollisuudesta? Asiantuntija-artikkelit ja ajankohtaisblogit. Tilastokeskus.
- Haara, P., Reunanen, E., Näsi, M., & Kivivuori, J. (2017). *Väkivalta pirstaloituvassa mediamaisemassa: Fokusryhmätutkimus uhkan kokemuksesta ja rikostiedon lähteistä*. Tampereen yliopisto.
- Hagelund, A. (2020). After the refugee crisis: public discourse and policy change in Denmark, Norway and Sweden. *CMS* 8, 13.
- Hirschi, T. (1977). Causes and Prevention of Juvenile Delinquency. *Sociological Inquiry*, 47(3–4), 322–341.

- Hoffmann, J. P. (2003) A Contextual Analysis of Differential Association, Social Control, and Strain Theories of Delinquency. *Social forces*, 81(3), 753–785.
- Honkatukia, P. & Kivivuori, J. (2006). Nuorisoriikollisuus. Määrä, syyt ja kontrolli. *Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja* 221. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- Huesmann, L.R. & Taylor, L.D. (2006). The Role of Media Violence in Violent Behavior. *Annual Review of Public Health* 27, 393–415.
- Huijsmans, T., Nivette, A. E., Eisner, M., & Ribeaud, D. (2021). Social influences, peer delinquency, and low self-control: An examination of time-varying and reciprocal effects on delinquency over adolescence. *European Journal of Criminology*, 18(2), 192–212.
- Jurvanen, S., Vihreäsalo, K., Laine, S. & Ahlsted, E. (2023). Nuorten huolta aiheuttava päihteidenkäyttö korona-aikana. Sofia Laine, Eila Kauppinen, Karla Malm & Tommi Hoikkala (toim.) teoksessa *Nuoruus korona-ajan kaupungissa. Tutkimus nuorten vapaa-ajasta, jalkautuvasta nuorisotyöstä ja huolikasauamista*. Nuorisotutkimusseura. *Verkkojulkaisuja* 176.
- Kaakinen, M. (2022). Nuorisoriikollisuus. Ilari Kolttola (toim.) teoksessa *Riikollisuustilanne 2021. Riikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa. Katsauksia* 52/2022, Helsingin yliopisto, kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.
- Kaakinen, M. & Näsi, M. (2021a). Nuorisoriikollisuuden esiintyvyys ja tekomäärät Suomessa 1995–2020. *Kriminologia*, 1(1).
- Kaakinen, M. & Näsi, M. (2021b). Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2020. Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, *Katsauksia* 47/2021.
- Kaiser, F. (2021). The Influence of Differential Peer Associations on Delinquency Varies Depending on the Combination of Unstructured Socializing and Personal Morals. *Kriminologie - Das Online-Journal*, 3(1).
- Kemppi, S. & Kivivuori, J. (2004). Rikosuutisoinnin määrä Yleisradion television pääuutislähetyksessä 1985–2003. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 63, Helsinki.
- Kivivuori, J., Aaltonen, M., Näsi, M., Suonpää, K., & Danielsson, P. (2018). *Kriminologia: Riikollisuus ja kontrolli muuttuvassa yhteiskunnassa*. Gaudeamus Oy: Tallinna.
- Kivivuori, J. (2013). *Riikollisuuden syyt: Uudistettu toinen laitos*. Kustannusosakeyhtiö Nemo.

- Kivivuori, J. (2007). *Delinquent Behaviour in Nordic Capital Cities* (Scandinavian Research Council for Criminology & National Research Institute of Legal Policy, *Publication 227*). Helsinki: University of Helsinki, National Research Institute of Legal Policy.
- Kivivuori, J. (2006). Nuorisorikollisuuden kehitys. Päivi Honkatukia & Janne Kivivuori (toim) teoksessa *Nuorisorikollisuus. Määrä, syyt ja kontrolli*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 221. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- Kivivuori, Janne (2005) Nuoret rikosten tekijöinä, uhreina ja kontrollin kohteina 1995–2004. Janne Kivivuori & Venla Salmi (toim.) teoksessa *Nuorten rikoskäyttäytyminen 1995–2004. Teemana sosiaalinen pääoma*. Helsinki: Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 214.
- Kivivuori, J. (2003). Helsingin nuoret rikosten tekijöinä. Janne Kivivuori & Jukka Savolainen (toim.) teoksessa *Helsingin nuoret rikosten uhreina ja tekijöinä*. Helsinki: Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 204.
- Kivivuori, J; Kemppi, S. & Smolej, M. (2002). *Etusivujen väkivalta. Väkivalta iltapäivälehtien etusivuilla, todellisuudessa ja ihmisten peloissa 1980–2000*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 196.
- Kivivuori, J; Karvonen, S. & Rimpelä, M. (2001). Nuorten rikoskäyttäytymisen yleisyys kyselyjen valossa. Helsinki: *Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja* 54.
- Knepper, P. (2012). An international crime decline: Lessons for social welfare crime policy? *Social Policy & Administration*, 46(4), 359–376.
- Kondrat, A. G., & Connolly, E. J. (2023). An Examination of the Reciprocal Relations Between Treatment by Others, Anger, and Antisocial Behavior: A Partial Test of General Strain Theory. *Crime & Delinquency*, 69(12), 2595–2613.
- Kunelius, R; Noppari, E. & Reunanen, E. (2010) Media vallan verkoissa. *Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksen julkaisuja A 112/2009*.
- Laine, M. (2014). *Kriminologia ja rankaisun sosiologia* (2., uudistettu laitos.). Helsinki: Tietosanoma.
- Lappi-Seppälä, T. (2006). *Rikollisuus ja kriminaalipolitiikka*. Helsinki: Helsingin yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta.

- Lavonen, J. & Salmela-Aro, K. (2022). Experiences of Moving Quickly to Distance Teaching and Learning at All Levels of Education in Finland. Fernando M. Reimers (toim.) teoksessa *Primary and Secondary Education During Covid-19*. Springer. Cham, Switzerland, 105–123.
- Lemert, E.M. (1972). *Human Deviance, Social Problems, and Social Control*. 2. ed. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- Lemert, E.M. (1981). Issues in the Study of Deviance. *Sociological Quarterly* 22(2), 285–305.
- Lessard, L. M., & Puhl, R. M. (2021). Adolescent academic worries amid COVID-19 and perspectives on pandemic-related changes in teacher and peer relations. *School Psychology*, 36(5), 285–292.
- Maggs, J.L. & Hurrelmann, K. (1998). Do Substance Use and Delinquency have Differential Associations with Adolescents' Peer Relations? *International Journal of Behavioral Development*, 22(2), 367–388.
- Malmberg, T. (2020). Suomalaisen mediatutkimuksen historiaa 4: Määrällinen sisällön erittely ja vertaileva ulkomaanuutistutkimus. *Media & Viestintä*, 43(1).
- Maunu, A., Hemberg, J., Korzhina, Y., Sundqvist, A., Östman, L., Groundstroem, H., Nyström, L. & Nyman-Kurkiala, P. (2022). Vaikeuksia ja vahvistavaa vuorovaikutusta – Covid-19-pandemian vaikutuksia nuorten toimintaympäristöihin, hyvinvointiin ja oppimiseen aiemman tutkimuksen valossa. Marjatta Kekkonen, Mika Gissler, Päivi Känkänen & Anna-Maria Isola (toim.) teoksessa *Poikkeuksellinen nuoruus korona-aikaan: Nuorten elinolot -vuosikirja 2022*. Nuorisotutkimusverkosto.
- McQuail, D. (2009). Roles of news media in democracy. C.G. Christians, T.L. Glasser, D. McQuail, K. Nordenstreng, & R. A. White (toim.) teoksessa *Normative theories of the media: Journalism in democratic societies*. University of Illinois Press, 114–138.
- Merton, R. K. (1967). *Social theory and social structure*. Revised and enlarged edition. New York: The Free Press
- Moilanen, J., Rönkä, A., & Fadjukoff, P. (2021). Asiantuntijat pohtivat korona-ajan kotia. *Yhteiskuntapolitiikka*, 86 (5–6), 641–646.
- Murray, J. (2017) *Labeling Theory: Empirical Tests*. First edition. David P. Farrington & Joseph Murray (toim.). London: Taylor and Francis.

Na, C. & Paternoster, R. (2012) Can self-control change substantially over time? Rethinking the relationship between self and social control. *Criminology*, 50(2), 427–462.

Nilsson, A., Estrada, F., & Bäckman, O. (2016). The unequal crime drop: Changes over time in the distribution of crime among individuals from different socio-economic backgrounds. *European Journal of Criminology*, 14(5), 505–625.

Nyysölä, A., Jurvanen, S., Saarikkomäki, E. & Tolonen, T. (2023) Nuorten kohtaama syrjintä ja häirintä korona-ajan kaupunkitilassa. Sofia Laine, Eila Kauppinen, Karla Malm & Tommi Hoikkala (toim.) teoksessa *Nuoruus korona-ajan kaupungissa. Tutkimus nuorten vapaa-ajasta, jalkautuvasta nuorisotyöstä ja huolikasaumista*. Nuorisotutkimusseura. *Verkojulkaisuja* 176.

Näsi, M., Tanskanen, M., Kivivuori, J., Haara, P. & Reunanen, E. (2021) Crime News Consumption and Fear of Violence: The Role of Traditional Media, Social Media, and Alternative Information Sources. *Crime and Delinquency*, 67(4), 574–600.

Näsi, M. (2016). *Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2016*. Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.

Owens-Sabir, M. C. (2007). *Effects of Race and Family Attachment on Self-Esteem, Self-Control, and Delinquency*. New York: LFB Scholarly Publishing LLC.

Olien, C.N., Donohue, G.A. & Tichenor, P.J. (1995). Conflict, Consensus and Public Opinion. Theodore L. Glasser & Charles T. Salmon (toim.) teoksessa *Public Opinion and the Communication of Consent*. New York: Guilford Press, 301– 323.

Pelikan, C. & Trenczek, T. (2006) ”Victim Offender Mediation and Restorative Justice: The European Landscape” teoksessa Sullivan, Dennis & Tifft, Larry (toim.), *Handbook of Restorative Justice: A Global Perspective*. Routledge, London.

Pelkonen, I., Tanskanen, A. O., & Danielsbacka, M. J. E. (2015). *Huono-osaiset nuoret aikuiset ja epävirallinen apu*. Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos

Pietilä, V. (1976). *Sisällön erittely*. Gaudeamus. Helsinki.

Rafter, N. H., Rocque, M., & Posick, C. (2016). *The Criminal Brain, Second Edition Understanding Biological Theories of Crime* (Second edition.). New York: New York University Press.

- Raitasalo, K., Kraus, L., Bye, E. K., Karlsson, P., Tigerstedt, C., Törrönen, J., & Raninen, J. (2021). Similar countries, similar factors? Studying the decline of heavy episodic drinking in adolescents in Finland, Norway and Sweden. *Addiction*, 116(1), 62–71.
- Reunanen, E. & Kunelius, R. (2021). *Medioitunut valta ja politiikan paluu. Kyselytutkimus suomalaispäättäjien suhteesta mediaan 2009 ja 2019*. Tampere: Tampere University Press.
- Roeder, O., Eisen, L.-B., & Bowling, J. (2015). *What caused the crime decline?* New York, NY: Brennan Centre for Justice.
- Rohrbeck, C. A. & Garvin, M. D. (2014). Peer relationships: Promoting positive peer relationships during adolescence. T. Gullotta & M. Bloom (toim.) teoksessa *Encyclopedia of Preventive and Community Psychology* (2nd Ed.) Springer SBM.
- Rosenfeld, R. & Messner, S.F. (2008). “Self-Control, Anomie, and Social Institutions” teoksessa Goode, Erich (toim.): *Out of Control. Assessing the General Theory of Crime*. Stanford, California: Stanford Social Sciences,
- Saari, J. (2015). *Huono-osaiset: elämän edellytykset yhteiskunnan pohjalla*. Helsinki: Gaudeamus.
- Saati, A. (2023). The Fourth Estate? The Experiences of Cape Verdean Journalists. *Island Studies Journal*, Early access. <https://doi.org/10.24043/001c.88131>
- Sampson, R.J & Laub, J.H. (1997). A life-course theory of cumulative disadvantage and the stability of delinquency. *Developmental Theories of Crime and Delinquency*, 7, 133–161.
- Smolej, M. (2011). *News media, crime and fear of violence*. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- Stier, S. (2015). Democracy, autocracy and the news: The impact of regime type on media freedom. *Democratization*, 22(7), 1273–1295.
- Steffensmeier, D. J., Allan, E. A., Harer, M. D., & Streifel, C. (1989). Age and the distribution of crime. *The American Journal of Sociology*, 94(4), 803–831.
- Stogner, J.M. (2014) “General Strain Theory and Biosocial Criminology. Pathways to Successful Biosocial Criminology” teoksessa Beaver, Kevin M., Barnes, James C. ja Boutwell, Brian B. (toim.), *The Nurture Versus Biosocial Debate in Criminology: On the Origins of Criminal Behavior and Criminality*. Los Angeles: SAGE.

- Sutherland, E. H., & Cressey, D. R. (1955). *Principles of criminology* (5. ed.). Chicago: Lippincott.
- Suonpää, K. & Kaakinen, M. (2021) ”Onko nuorten tekemä väkivalta lisääntynyt?”. *Haaste* 3/2021. Rikoksentorjuntaneuvosto.
- Strömbäck, J. (2005). In Search of a Standard: four models of democracy and their normative implications for journalism. *Journalism Studies*, 6(3), 331–345.
- Svensson, R., & Oberwittler, D. (2021). Changing routine activities and the decline of youth crime: A repeated cross-sectional analysis of self-reported delinquency in Sweden, 1999–2017. *Criminology (Beverly Hills)*, 59(2), 351–386.
- Sykes, G. M., & Matza, D. (1957). Techniques of Neutralization: A Theory of Delinquency. *American Sociological Review*, 22(6), 664–670.
- Trappel, J., & Tomaz, T. (2021). Democratic performance of news media: Dimensions and indicators for comparative studies. J. Trappel & T. Tomaz (toim.) teoksessa *The Media for Democracy Monitor 2021: How leading news media survive digital transformation*. Nordicom, University of Gothenburg.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2004). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. 1.–3. painos. Helsinki: Tammi.
- Van Aelst, S. & Walgrave, S. (2016) Political Agenda Setting and the Mass Media. *Oxford Research Encyclopedia of Politics*.
- Van der Laan, A. M., Rokven, J., Weijters, G., & Beerthuisen, M. G. C. J. (2021). The Drop in Juvenile Delinquency in The Netherlands: Changes in Exposure to Risk and Protection. *Justice Quarterly*, 38(3), 433–453.
- Verrill, S.W. (2008) *Social Structure-Social Learning and Delinquency: Mediation or Moderation?*, LFB Scholarly Publishing LLC, 2008. ProQuest Ebook Central.
- Vuorensyrjä, M., Rauta, J., Hämäläinen, E., Attila, H., Koivula, J. & Ollila, P. (2023). *Poliisibarometri 2022. Kansalaisten arviot poliisin toiminnasta ja Suomen sisäisen turvallisuuden tilasta*. Sisäministeriö. Helsinki.
- Wersig, G. (1968). *Inhaltsanalyse: Einführung in ihre Systematik und Literatur*, Schriftenreihe zur Publizistikwissenschaft 5. Berlin.

Wiio, J. (2006). Media uudistuvassa yhteiskunnassa. Median muuttuvat pelisäännöt. *Sitran raportteja 65*. Helsinki: Edita Prima Oy.

Wright, J. P., & Boisvert, D. (2009). What Biosocial Criminology Offers Criminology. *Criminal Justice and Behavior*, 36(11), 1228–1240.

Zaller, J. (2003). A New Standard of News Quality: Burglar Alarms for the Monitorial Citizen. *Political Communication*, 20(2), 109–130.

Liitteet

Liite 1. Helsingin Sanomat

10.11.2020 Helsingin keskustassa liikkuu nyt joukoissa yli sata mahdollisesti vaarallista nuorta – Asiantuntijoiden mukaan taustalla on uusi maahanmuuttoon liittyvä ilmiö

<https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000007609651.html>

13.11.2020 Alaikäisten väkivalta on hälyttävä merkki eriytymisestä, sanovat asiantuntijat – ”On myllättävä se, miten kouluissa kohdellaan ihmisiä”

<https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000007615075.html>

25.11.2020 Kun nuori puukottaa, taustalla on monesti päihdekierre – Tavallista useammassa henkirikoksessa on epäiltynä alaikäinen

<https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000007641853.html>

22.4.2021 Helsingin kaduilla on lisääntynyt nuorten huume kulttuuri, johon kuuluvat veitsillä varustautuminen ja velanperintä – Mitä asialle pitäisi tehdä?

<https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000007935181.html>

3.11.2021 Teinien väkivalta lisääntyy, ja usein sen tarkoituksena on nöyryyttää: Uhri pakotetaan esimerkiksi nuolemaan kenkiä ja samalla tilanne kuvataan someen

<https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000008346648.html>

5.10.2022 Nuorison alistusväkivalta leviää yhä nuorempiin pääkaupunkiseudulla

<https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000009112391.html>

14.10.2022 Poliisi huolissaan: Alaikäisten ryöstöt rajussa kasvussa Helsingissä

<https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000009131728.html>

28.10.2022 Rikokset voivat olla petollisen ”palkitsevia” – Jengiytymisen syitä etsittävä asiantuntijan mukaan nuorisokulttuurista

<https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000009143099.html>

23.11.2022 Nuorten väkivalta räjähti pääkaupunkiseudulla: Poliisipäällikkö tietää, miksi

<https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000009190983.html>

31.12.2022 ”Aikamoinen piikki on rikoksissa” – Poliisi jaottelee ryöstelevät nuoret kolmeen ryhmään

<https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000009281631.html>

Liite 2. Ilta-Sanomat

10.11.2020 Poliisi: Tämä tiedetään ryöstöjä Helsingissä tehtailevista nuorista – maahanmuuttajatausta, huumeet ja nuorisokoti korostuvat <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000007610780.html>

13.11.2020 Poliisitarkastajalta huolestunut kannanotto nuorisorikollisuudesta: ”Meille voi päästä muodostumaan järjestyneitä katujengejä” <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000007617637.html>

30.1.2021 Alaikäisten vakava väkivaltarikollisuus kasvoi oudosti – tästä on kysymys <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000007771698.html>

21.4.2021 Alaikäisten raaka väkivalta on lisääntynyt Suomessa – nämä 7 tapausta kertovat synkstä ilmiöstä <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000007931820.html>

22.4.2021 Poliisi löytänyt nuorilta jopa viidakkoveitsiä – ”Nykyään puukko on osalle porukkaa kännykkään verrattavissa oleva väline” <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000007933812.html>

23.11.2022 Ryöstöjen määrä räjähti käsiin – poliisi kertoo: nämä seikat ajavat nuoret kaduille ryöstelemään <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000009221936.html>

24.11.2022 Nuorisotyöntekijä: Yksi syy selittää jopa puolet nuorten tekemistä pahoinpitelyistä <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000009222382.html>

25.11.2022 Poliisipäällikkö erityisen huolissaan yhdestä nuorisorikollisten ryhmästä – ”Järjetön tilanne” <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000009223389.html>

26.11.2022 Nämä vanhempien ongelmat kytkeytyvät nuorisorikollisuuteen – ”Varmasti kaikki tunnistavat” <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000009227440.html>

11.9.2023 ”Tuo me rullataan” <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000009815245.html>